

Första inhemska Försäkrings-Aktiebolaget

EESTI LLOYD

grundat år 1919

Reval, Långgatan (Pikk) 11

Tel. 428-94 430-08

LIV-,

BRAND-,

OLYCKSFALLS-,

INBROTTS-,

GLAS- &

TRANSPORTFÖRSÄKRING

De av bolaget hittills utbetalade skadesum-
morna överstiga

två millioner kronor.

Ett bevis på till vilken oskattbar nytta för-
säkring är, därför

**Försäkra Edert liv och Eder
egendom medan tid är!**

4-4
43408

KALENDER

ELLER

ALMANACK

FÖR ÅRET

1931

29. ÅRGÅNGEN

DETTA ÅR HAR 365 DAGAR

FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

J. & A. Paalmann. Tallinn, V. Karja 12. 1930 a.

TILL LÄSARNE.

Föreningen «Svenska Odlingens Vänner i Estland» fyllde 1929 sitt tjugonde år. Med anledning därav fick undertecknad i uppdrag att skriva en minneskrift, däri bl. a. föreningens 20:åriga verksamhet skildrades i korta drag. Beklagligt nog har detta uppdrag av mångahanda orsaker icke kunnat uppfyllas i god tid och på önskvärt sätt. Denna kalender, som härmed utgives i större format, torde emellertid i viss mån fylla kravet på ett slags årsbok, och får därför på samma gång den är almanacka för de svenska hemmen även tjänstgöra som S.O.V:s 20:årsbok.

Om tid och krafter medgiva vill jag vid något tillfälle i framtiden söka utgiva en något bättre utstyrd bok om verksamheten.

Kalenderns läsare tillönskas *Ett Gott Nytt*
År 1931. N. Blee s.

FINSKA ÅNGFARTYGS AKTIEBOLAGET

Helsingfors

Regelbunden förbindelse
med Helsingfors

Vintertrafik: $\frac{1}{2}$ gånger i veckan i varje riktning

Sommartrafik: 4 gånger i veckan i varje riktning

Lastanmälningar & biljettförsäljning hos agenterna i Reval

GARL F. GAHLNBÄCK
Alte Lehmstrasse 11.

Telef. 81 & 704.

Tel. adr. „Gahlnbäck“

Est. A

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

30 2 59

Tecknens förklaring.

☉ Nymåne	m. = middag.
☽ Fullmåne	kl. = klockan
☾ Första kvarteret	** Kyrko- och statsfester
☾ Sista kvarteret	* Mindre åminnelse dagar och högtider.
f. m. = före midd.	
e. m. = efter midd.	

Förmörkelser.

Under år 1931 inträffa 5 förmörkelser, 3 i solen och 2 i månen. Av dessa bli de båda månförmörkelserna totala och synliga hos oss. Den första börjar den 2 april kl. 7,24 på kvällen och slutar den 3 april kl. 12,48 på natten; den andra börjar den 26 sept. kl. 6,40 på kvällen och slutar den 27 sept. kl. 12,55 på natten.

HAMBURG-AMERIKA LINIE Hamburg

Biljettförsäljning och lasttransporter till alla delar av världen

Anmälning hos agenterna i Reval

GARL F. GAHLNBÄCK
Alte Lehmstr. 11

Tel. 81 & 704
Tel. adr. „Gahlnbäck“

I. Januari eller Nyårsmanad

**1	Torsdag	19	Nyårsdagen	
2	Fredag	20	Svea	
3	Lördag	21	Alfred	Tomasmäss
Sönd. eft. Nyåret. Matt. 3: 13—17.				
4	Söndag	22	Rut	☾
5	Måndag	23	Hanna	
**6	Tisdag	24	Trettondagen	
7	Onsdag	25	August	Gamla julen
8	Torsdag	26	Erland	
9	Fredag	27	Gunnar	
10	Lördag	28	Sigurd	
1. Sönd. eft. Trettond. Luk. 2: 42—52.				
11	Söndag	29	Hugo	☾
12	Måndag	30	Osvald	
13	Tisdag	31	Knut	
14	Onsdag	1	Felix	Gamla nyåret
15	Torsdag	2	Laura	
16	Fredag	3	Hjalmar	
17	Lördag	4	Anton	
2. Sönd. eft. Trettond. Joh. 2: 1—11.				
18	Söndag	5	Hilda	☾
19	Måndag	6	Henrik	
20	Tisdag	7	Fabian	
21	Onsdag	8	Agnes	
22	Torsdag	9	Fridolf	
23	Fredag	10	Emilie	
24	Lördag	11	Erika	
3. Sönd. eft. Trettond., Matt. 8: 1—13.				
25	Söndag	12	Paul	
26	Måndag	13	Botilda	
27	Tisdag	14	Göte	☾
28	Onsdag	15	Karl	
29	Torsdag	16	Valter	
30	Fredag	17	Gunhild	Tinismäss
31	Lördag	18	Ivar	

1. Solen uppgår kl. 9,19 m., nedgår kl. 3,30 m.
 11. " " " 9,12 " " " 3,49 "
 22. " " " 8,54 " " " 4,11 "

II. Februari eller Koinmissmånad

5

Sönd. Septuagesima. Matt. 10: 2—16.

1	Söndag	19	Max
*2	Måndag	20	Kyndelsmäs
3	Tisdag	21	Blasius, Bles
4	Onsdag	22	Ansgarius
5	Torsdag	23	Agda
6	Fredag	24	Dorotea
7	Lördag	25	Richard

Sönd. Sexagesima, Luk. 8: 4—15.

8	Söndag	26	Bertha
9	Måndag	27	Fanny
10	Tisdag	28	Eugenie
11	Onsdag	29	Arne
12	Torsdag	30	Eivine
13	Fredag	31	Agneta, Anette
14	Lördag	1	Valentin

Fastlagssöndag. Luk. 8: 31—43.

15	Söndag	2	Sigfrid	Koinmissa
16	Måndag	3	Julia	
17	Tisdag	4	Väinö	
18	Onsdag	5	Elfrida	
19	Torsdag	6	Gabriella	
20	Fredag	7	Hulda	
21	Lördag	8	Hilding	

1. Sönd. I Fastan, Matt. 4: 1—11

22	Söndag	9	Peter
23	Måndag	10	Torsten
**24	Tisdag	11	Est. Frihetsd.
*25	Onsdag	12	Böndagen
26	Torsdag	13	Torgny
27	Fredag	14	Dicken
28	Lördag	15	Gideon

1. Solen uppgår kl. 8,34 m., nedgår kl. 4,37 m.
 11. " " " 8,11 " " " 5,2 " "
 22. " " " 7,42 " " " 5,29 "

III. Mars eller Mattsmånad

2. Sönd. i Fastan, Matt. 15: 21—28.

1	Söndag	16	Albinus
2	Måndag	17	Ernst
3	Tisdag	18	Adelina
4	Onsdag	19	Adrian
5	Torsdag	20	Thora
6	Fredag	21	Ebba
7	Lördag	22	Ottilia

3. Sönd. i Fastan, Luk. 11: 14—19.

8	Söndag	23	Bruno	Mattsdag
9	Måndag	24	Måns	
10	Tisdag	25	Edla	
11	Onsdag	26	Edvin	
12	Torsdag	27	Viktoria	
13	Fredag	28	Elmar	
14	Lördag	1	Mathilda	

Midfastosöndag, Joh. 6: 1—15.

15	Söndag	2	Kristof
16	Måndag	3	Herbert
17	Tisdag	4	Gertrud
18	Onsdag	5	Edvard
19	Torsdag	6	Josef
20	Fredag	7	Kaleb
21	Lördag	8	Vänddagen

5. Sönd. i Fastan, Joh. 8: 45—59.

22	Söndag	9	Viktor
23	Måndag	10	Gerda
24	Tisdag	11	Gabriel
**25	Onsdag	12	Marie Bebåd.
26	Torsdag	13	Emanuel [d.
27	Fredag	14	Rudolf
28	Lördag	15	Hans

Palm söndag, Matt. 21: 1—9.

**29	Söndag	16	Palm söndag
30	Måndag	17	Holger
31	Tisdag	18	Esther

1. Solen uppgår kl. 7,20 m. nedgår kl. 5,49 m.

11. " " " 6,57 " " 6,13 "

22. " " " 6,18 " " 6,40 "

IV. April eller Sant-Irjasmånad

7

1	Onsdag	19	Harald	
**2	Torsdag	20	S ärtorsdag	☉
**3	Fredag	21	Långfredag	
4	Lördag	22	Ambrosius	

Påsken, Mark. 16: 1—9.

**5	Söndag	23	1. Påskdagen	
**6	Måndag	24	2. Påskdagen	
*7	Tisdag	25	3. Påskdagen	Vårfrudag
8	Onsdag	26	Hemming	
9	Torsdag	27	Vilhelm	☾
10	Fredag	28	Ingemund	
11	Lördag	29	Ellen	

1. Sönd. efter Påsk, Joh. 20: 19—31.

12	Söndag	30	Julius	
13	Måndag	31	Arthur	
14	Tisdag	1	Linda	
15	Onsdag	2	Oivia	
16	Torsdag	3	Amos	
17	Fredag	4	Elias	☉
18	Lördag	5	Valdemar	

2. Sönd. efter Påsk, Joh. 10: 13—16.

19	Söndag	6	Aline	
20	Måndag	7	Amalie	
21	Tisdag	8	Anselm	
22	Onsdag	9	Albertina	
23	Torsdag	10	Georg, Jöran	
24	Fredag	11	Vega	
25	Lördag	12	Markus	☾

3. Sönd. efter Påsk, Joh. 16: 16—23

26	Söndag	13	Engelbrekt	
27	Måndag	14	Theresia	
28	Tisdag	15	Thure	
29	Onsdag	16	Tio	
30	Torsdag	17	Armilde	

1.	Solen	uppgår	kl. 5,48	m.	nedgår	kl. 7,03	m
11.	"	"	5,14	"	"	7,27	"
22.	"	"	4,48	"	"	7,52	"

V. Maj eller Valbamissmånad

**1	Fredag	18	1. Majfesten	
2	Lördag	19	Filip	☉
4. Sönd. efter Påsk, Joh. 16: 5—15.				
3	Söndag	20	Göta	
4	Måndag	21	Miralda	
5	Tisdag	22	Gotthard	
6	Onsdag	23	Ragnar	Sant-Irjasdag
7	Torsdag	24	Gustava	
8	Fredag	25	Benjamin	
9	Lördag	26	Nikolaus	☾
Bönsöndagen, Joh. 16: 23—33.				
10	Söndag	27	Vera	
11	Måndag	28	Leander	
12	Tisdag	29	Charlotta	
13	Onsdag	30	Linnea	
**14	Torsdag	1	Kr. himmelfärd	Valbamis
15	Fredag	2	Sofia	
16	Lördag	3	Hilma	
6. Sönd. efter Påsk, Joh. 15: 26—16				
17	Söndag	4	Rebecka	☉
18	Måndag	5	Erik	
19	Tisdag	6	Alrik	
20	Onsdag	7	Karolina	
21	Torsdag	8	Konstantin	
22	Fredag	9	Henning	
23	Lördag	10	Olga	
Pingsten, Joh. 14: 23—31.				
**24	Söndag	11	1. Pingstdag.	☉
**25	Måndag	12	2. Pingstdag.	
*26	Tisdag	13	3. Pingstdag.	
27	Onsdag	14	Melita	
28	Torsdag	15	Ingeborg	
29	Fredag	16	Xenia	
30	Lördag	17	Fritjof	
Trefaldighetssöndag, Joh. 3: 1—25				
31	Söndag	18	Urban	☉

1. Solen uppgår kl. 4,24 m., nedgår kl. 8,15 m.
 11. " " " 3,58 " " " 8,38
 22. " " " 3,35 " " " 9,02

VI. Juni eller Midsommarmånad

9

1	Måndag	19	Nikodemus
2	Tisdag	20	Mina
3	Onsdag	21	Ingemar
4	Torsdag	22	Holmfrid
5	Fredag	23	Edgar
6	Lördag	24	Gustaf

1. Sönd. eft. Trefald., Luk. 16: 19—31.

7	Söndag	25	Robert	Urbas	☾
8	Måndag	26	Salomon		
9	Tisdag	27	Kerstin		
10	Onsdag	28	Svante		
11	Torsdag	29	Bertil		
12	Fredag	30	Eskil		
13	Lördag	31	Aino		

2. Sönd. eft. Trefald., Luk. 13: 16—24.

14	Söndag	1	Håkan		
15	Måndag	2	Justina		
16	Tisdag	3	Åxel	●	
17	Onsdag	4	Alfa		
18	Torsdag	5	Algot		
19	Fredag	6	Germund		
20	Lördag	7	Flora		

3. Sönd. eft. Trefald., Luk. 15: 1—10.

21	Söndag	8	Jonatan		
22	Måndag	9	Paulina		
23	Tisdag	10	Adolf	☾	
**24	Onsdag	11	Midsommard.		
25	Torsdag	12	David		
26	Fredag	13	Rakel		
27	Lördag	14	Selma		

4. Sönd. eft. Trefald., Luk. 3: 36—42.

28	Söndag	15	Leo		
29	Måndag	16	Petrus o. Paulus		
30	Tisdag	17	Elof	☾	

1. Solen uppgår kl. 3,17 m., nedgår kl. 9,21 m.

11. " " " 3,08 " " " 9,35 "

22. " " " 3,06 " " " 9,41 "

VII. Juli eller Hömänad

1	Onsdag	18	Aron	
2	Torsdag	19	Mary	
3	Fredag	20	Aurora	
4	Lördag	21	Ulrika	
5. Sönd. eft. Trefald., Luk. 5: 1—11.				
5	Söndag	22	Hildemar	
6	Måndag	23	Esaias	
7	Tisdag	24	Klas	Gamla mid-
8	Onsdag	25	Dan	☉ [sommard.
9	Torsdag	26	Greta	
10	Fredag	27	Timoteus	
11	Lördag	28	Eleonora	
6. Sönd. eft. Trefald, Matt. 5: 10—26.				
12	Söndag	29	Herman	
13	Måndag	30	Joel	
14	Tisdag	1	Folke	
15	Onsdag	2	Alice	☉ Mariemiss
16	Torsdag	3	Reinhold	
17	Fredag	4	Alexis	
18	Lördag	5	Fredrik	
7. Sönd. eft. Trefald, Mark. 8: 1—9.				
19	Söndag	6	Sara	
20	Måndag	7	Margareta	
21	Tisdag	8	Johanna	
22	Onsdag	9	Magdalena	☉
23	Torsdag	10	Emma	
24	Fredag	11	Kristina	
25	Lördag	12	Jakob	
8. Sönd. eft. Trefald., Matt 7: 15—27.				
26	Söndag	13	Jesper	Karusmiss
27	Måndag	14	Martha	
28	Tisdag	15	Botvid	
29	Onsdag	16	Olof	☉
30	Torsdag	17	Uno	
31	Fredag	18	Elin	

1. Solen uppgår kl. 3,10 m., nedgår kl. 9,39 m.
 11. " " " 3,23 " " 9,28 "
 22. " " " 3,45 " " 9,08 "

VIII. Augusti eller Skördemånad 11

1	Lördag	19	Nathan	
9. Sönd. eft. Trefald., Luk. 10: 1--9.				
2	Söndag	20	Karin	
3	Måndag	21	Martina	
4	Tisdag	22	Efraim	
5	Onsdag	23	Ulrik	
6	Torsdag	24	Amelie	☾
7	Fredag	25	Arnold	Joksmäss
8	Lördag	26	Sylvia	
10. Sönd. eft. Trefald., Luk. 19: 41--48				
9	Söndag	27	Roland	
10	Måndag	28	Lars	
11	Tisdag	29	Susanna	Olasmäss
12	Onsdag	30	Klara	
13	Torsdag	31	Leonhard	●
14	Fredag	1	Alida	
15	Lördag	2	Salme	
11. Sönd. eft. Trefald., Luk. 18: 9--14				
16	Söndag	3	Brynolf	
17	Måndag	4	Verner	
18	Tisdag	5	Helena	
19	Onsdag	6	Magnus	
20	Torsdag	7	Bernhard	☾
21	Fredag	8	Josefina	
22	Lördag	9	Henrietta	
12. Sönd. eft. Trefald., Mark. 7: 31--37.				
23	Söndag	10	Signe	Larsmäss
24	Måndag	11	Bartolomeus	
25	Tisdag	12	Lovisa	
26	Onsdag	13	Axelina	
27	Torsdag	14	Ralf	
28	Fredag	15	Augustin	☽
29	Lördag	16	Joh. dödsd.	
13. Sönd. eft. Trefald., Luk. 10: 23--37.				
30	Söndag	17	Alexander	
31	Måndag	18	Arvid	

1. Solen uppgår kl. 4,06 m., nedgår kl. 8,45 m.
 11. " " " 4,29 " " " 8,22 "
 22. " " " 4,54 " " " 7,52 "

12 IX. September eller Mikjalsmånad

1	Tisdag	19	Samuel	
2	Onsdag	20	Albert	
3	Torsdag	21	Natalie	
4	Fredag	22	Moses	☾
5	Lördag	23	Adele	

14. Sönd. eft. Trefald., Luk. 17: 11—19.

6	Söndag	24	Ingvald	Bärtmiss
7	Måndag	25	Regina	
8	Tisdag	26	Maria	
9	Onsdag	27	Augusta	
10	Torsdag	28	Thor	
11	Fredag	29	Ida	
12	Lördag	30	Stella	☉

15. Sönd. eft. Trefald. Matt. 6: 24—34.

13	Söndag	31	Thyra	
14	Måndag	1	† upphöjese	
15	Tisdag	2	Sigrid	
16	Onsdag	3	Alma	
17	Torsdag	4	Hildur	
18	Fredag	5	Alvar	☾
19	Lördag	6	Fredrika	

16. Sönd. eft. Trefald., Luk. 7: 11—17.

20	Söndag	7	Aurelie	
21	Måndag	8	Matteus	
22	Tisdag	9	Morits	
23	Onsdag	10	Tekla	
24	Torsdag	11	Gerhard	
25	Fredag	12	Leontine	
26	Lördag	13	Johan	☾

17. Sönd. eft. Trefald., Luk. 14: 1—11.

27	Söndag	14	Dagmar	
28	Måndag	15	Lenhart	
29	Tisdag	16	Mikael	
30	Onsdag	17	Helge	

1. Solen uppgår kl. 5,17 m. nedgår kl. 7,24 m.
 11: " " " 5,40 " " 6,54 "
 22: " " " 6,05 " " 6,21 "

X. Oktober eller Slaktmånad

13

1	Torsdag	18	Irma	
2	Fredag	19	Ludvig	
3	Lördag	20	Evald	
18. Sönd. eft. Trefald., Matt. 22: 24—46				
4	Söndag	21	Frans	☾
5	Måndag	22	Elma	
6	Tisdag	23	Jenny	
7	Onsdag	24	Brita	
8	Torsdag	25	Nils	
9	Fredag	26	Ingrid	
10	Lördag	27	Helmer	
19. Sönd. eft. Trefald., Matt. 9: 1—8.				
**11	Söndag	28	Skördefesten	☉
12	Måndag	29	Valfrid	Mickjal
13	Tisdag	30	Teofil	
14	Onsdag	1	Manfred	
15	Torsdag	2	Hedvig	
16	Fredag	3	Alfons	
17	Lördag	4	Reinhard	
20. Sönd. eft. Trefald., Matt. 22: 1—14.				
18	Söndag	5	Lukas	☾
19	Måndag	6	Birger	
20	Tisdag	7	Kasper	
21	Onsdag	8	Aurelius	
22	Torsdag	9	Edita	
23	Fredag	10	Vanda	
24	Lördag	11	Inga	
21. Sönd. eft. Trefald., Joh. 4: 47—54				
25	Söndag	12	Amanda	☉
26	Måndag	13	Elna	
27	Tisdag	14	Viola	
28	Onsdag	15	Simon Judas	
29	Torsdag	16	Elsa	
30	Fredag	17	Evert	
**31	Lördag	18	Reform.-fest.	

1. Solen uppgår kl. 6,26 m., nedgår kl. 5,55 m.
 11. " " " 6,49 " " " 5,24 "
 22. " " " 7,15 " " " 4,54 "

14 XI. November eller Martensmånad

22. Sönd. eft. Trefald., Matt 18: 23—35.			
1	Söndag	19	Helga miss
2	Måndag	20	Tobias
3	Tisdag	21	Hubert
4	Onsdag	22	Herta
5	Torsdag	23	Eugen
**6	Fredag	24	Gustaf Adolf
7	Lördag	25	Freja
23. Sönd. eft. Trefald., Matt 22: 15—22.			
8	Söndag	26	Vendela
9	Måndag	27	Theodor
*10	Tisdag	28	Martin Luther
11	Onsdag	29	Martin Biskop
12	Torsdag	30	Konrad
13	Fredag	31	Kristian
14	Lördag	1	Alexandra
24. Sönd. eft. Trefald., Matt 9: 18—26.			
15	Söndag	2	Leopold
16	Måndag	3	Edmund
17	Tisdag	4	Napoleon
18	Onsdag	5	Nelly
19	Torsdag	6	Elisabet
20	Fredag	7	Emil
21	Lördag	8	Marie offerd.
Domsöndag, Matt 25: 31—46.			
**22	Söndag	9	Cecilia
23	Måndag	10	Klemens
24	Tisdag	11	Einar
25	Onsdag	12	Katarina
26	Torsdag	13	Lisa
27	Fredag	14	Astrid
28	Lördag	15	Ruben
1. Sönd. i Advent, Matt. 21: 1—19.			
29	Söndag	16	Helga
30	Måndag	17	Andreas

1. Solen uppgår kl. 7,40 m., nedgår kl. 4,27 m.
 11. " " " 8,04 " " " 4,05 "
 22. " " " 8,30 " " " 3,44 "

XII. December eller Julmånad

15

1	Tisdag	18	Oskar	
2	Onsdag	19	Beata	
3	Torsdag	20	Lydia	
4	Fredag	21	Barbro	
5	Lördag	22	Sven	
2. Sönd. i Advent, Luk. 21: 25—36.				
6	Söndag	23	Nikolai	
7	Måndag	24	Rafael	
8	Tisdag	25	Virginia	Kates d.
9	Onsdag	26	Anna	☉
10	Torsdag	27	Rosalie	
11	Fredag	28	Daniel	
12	Lördag	29	Meta	
3. Sönd. i Advent. Matt. 11: 2—11				
13	Söndag	30	Lucia	Anders d.
14	Måndag	1	Sten	
15	Tisdag	2	Gottfrid	
16	Onsdag	3	Assar	☾
17	Torsdag	4	Erhard	
18	Fredag	5	Abraham	
19	Lördag	6	Isak	
4. Sönd. i Advent. Joh. 1: 19—28.				
20	Söndag	7	Israel	
21	Måndag	8	Thomas	
22	Tisdag	9	Natanael	
23	Onsdag	10	Adam	
24	Torsdag	11	Eva	
**25	Fredag	12	1. Juldagen	☼
**26	Lördag	13	2. Juldagen	
Sönd. efter Jul, Luk. 2: 33—40.				
**27	Söndag	14	3. Juldagen	
28	Måndag	15	Menl. barns d.	
29	Tisdag	16	Abel	
30	Onsdag	17	Seth	
31	Torsdag	18	Sylvester	

1. Solen uppgår kl. 8,51 m., nedgår kl. 3,29 m.
 11. " " " 9,07 " " " 3,21 " "
 22. " " " 9,17 " " " 3,22 " "

Marknader.

Januari. Den 23 i Hapsal, d. 17 i Kolovere, d. 28 i Kajal, d. 30 i Nissi.

Februari. Den 2 i Rapla, d. 6 i Lenamäe, d. 10 i Ellama, d. 15 i Stor-Lähtru och Batschport, d. 25 i Lihula.

Mars. Den 1 i Risti, d. 10 i Hapsal, d. 15 i Rapla, d. 18 i Kajal, d. 20 i Märjama, d. 26 i Puuna, d. 28 i Kasepere.

April. Den 6 i Taipal, d. 10 i Ellama, d. 12 i Kolovere, d. 16 i Palivere, d. 18 i Wigala, d. 20 i Lihula, d. 23 i Kajal, d. 25 i Märjama, d. 30 i Nissi.

Maj. Den 3 i Lenamäe, d. 5 i Hapsal.

Juni. Den 8 i Rapla, d. 15 i Märjama, d. 18 i Kajal, d. 20 i Nissi, d. 26 i Risti.

Juli. Den 1 i Hapsal.

Augusti. Den 16 i Martna.

September. Den 20 i Kivi-Wigala, d. 26 i Reval och Taipal, d. 29 i Hapsal.

Oktober. Den 1 i Lenamäe, d. 2 i Märjama, d. 4 i Baltischport, d. 5 i Lihula, d. 12 i Kajal, d. 15 i Rapla, d. 17 i Kolovere, d. 21 i Hapsal och Puuna, d. 23 i Kasepere, d. 25 i Ellama.

November. Den 4 i Nissi, d. 8 i Palivere, d. 12 i Lähtru, d. 20 i Risti, d. 28 i Kajal, d. 30 i Wigala.

December. Den 12 i Martna, d. 17 i Rapla, d. 18 i Ellama, d. 20 i Hapsal och Märjama.

Mått.

Längdmått.

1 mil = 7 verst.

1 verst = 500 famn. = 1066 meter (m.) = 54 centimeter (cm.) 5 millimeter.

1 famn = 3 arschin = 7 fot = 2 m. 13 cm.

1 arschin = 16 verschok = 28 tum = 71 cm.

1 fot. = 12 tum = 30 cm. 4 mm.

1 tum. = 10 linier = 2 cm. 5 mm.

Stadgarna äro registrerade av Reval-Hapsals Fredsdomstol d. 19 sept. 1919, reg. nr. 234.

Stadgar för „Svenska Odlingens Vänner i Estland“.

I. Föreningens ändamål.

§ 1. Föreningens ändamål är att verka för bildning och kultur bland den svenska befolkningen i Estland.

§ 2. Detta sitt ändamål vill föreningen uppnå genom att öppna och underhålla skolor, läsestugor och bibliotek, utgiva och sprida bland den svenska befolkningen böcker, tidskrifter och broschyrer, anordna diskussionsmöten, folkliga föredrag, lantbruks- och hushållskurser och bidra till förbättrande av denna befolknings förvärskaällor och hygieniska levnadsvilkor.

II. Föreningens rättigheter.

§ 3. Föreningen äger en juridisk persons rättigheter och kan såsom sådan förvärva, avyttra och förpanta lösören och fastigheter ävensom mot sådana som säkerhet bevilja lån enligt gällande lag och årsmötets beslut.

III. Föreningens tillgångar.

§ 4. Föreningens tillgångar bestå uti: a) årliga medlemsavgifter, (b) alla slags gåvor och testamenten, c) inkomsten av sålda böcker, broschyrer o. dyl ; d) inkomsten från basarer och andra tillställningar och e) räntorna å föreningens kapital.

IV. Föreningens medlemmar.

§ 5. Till medlem kan envar välfräjdad person, såväl man som kvinna, intagas.

§ 6. Varje medlem erlägger till föreningen en årsavgift av minst 1 krona.

Anmärkning: Tiden och sättet för årsavgiftens erläggande faställes vid allmänt sammanträde.

§ 7. Medlem, som ej erlagt sin avgift, betraktas såsom skild från medlemskapet i föreningen.

§ 8. Personer, som gjort föreningen särskilda tjänster eller erlagt till förmån för densamma minst 100 kronor på en gång, räknas till hedersledamöter. Hedersledamöterna åtnjuta alla en aktiv medlems rättigheter.

V. Föreningens styrelse.

§ 9. Föreningens styrelse består av det antal medlemmar, som vid allmänt sammanträde bestämmes. Bland dessa ingå: ordförande, vice-ordförande, sekreterare och kassör. Styrelsemedlemmarne väljas på tre år i sänder.

Anmärkning: På förslag av minst $\frac{1}{4}$ af föreningens medlemmar kunna nya val företagas varje år.

§ 10. Styrelsen representerar föreningen och sköter dess angelägenheter, överlägger och avgör enligt stadgarne alla frågor, som angå föreningen, utom frågor rörande uteslutning av medlemmar, förändring och komplettering av föreningens stadgar, inställande av föreningens verksamhet och likvidering av dess egendom.

§ 11. Styrelsen är ansvarig iuför föreningen och är förpliktad att till årsmötet avlägga redogörelse över sin verksamhet.

Anmärkning: Styrelsen har sitt säte i Reval.

§ 12. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden efter dennes prövning eller på förslag av 3 andra styrelsemedlemmar och är beslutför, om minst $\frac{2}{3}$ av medlemmarne äro närvarande.

Anmärkning: Styrelsen kan vara beslutför även obehindrat av medlemmarnes antal, i händelse sådant särskilt tillkännagives 2 veckor före sammanträdet

§ 13. I och för granskning av föreningens budget, räkenskaper och fonder, utväljas minst 3 revisorer på ett år i sänder. Revisorerna avgiva redogörelse på årsmötet.

VI. Föreningens allmänna sammanträden.

§ 14. Till allmänt sammanträde kallas föreningens medlemmar av styrelsen minst en gång om året, ävensom eljes, i händelse 10 medlemmar sådant yrka.

§ 15. Vid allmänt sammanträde 1) väljas med slutna sedlar föreningens funktionärer, 2) beslutes om förändring och komplettering av dess stadgar, 3) intagas och uteslutas medlemmar och 4) uppställas program för styrelsens verksamhet.

Anmärkning: Enligt vid allmänt sammanträde givet uppdrag kan styrelsen intaga nya medlemmar i föreningen.

§ 16. Ärendena vid allmänt sammanträde, hit höra även val, avgöras med enkel röstpluralitet. För uteslutning av medlemmar, förändring eller komplettering av föreningens stadgar, ävensom inställande av föreningens verksamhet och likvidering av dess egendom erfordras dock $\frac{3}{4}$ röstpluralitet, varvid $\frac{1}{3}$ av föreningens alla medlemmar bör vara tillstädes.

VII. Föreningens upplösning.

§ 17. Frågor angående inställande av föreningens verksamhet ävensom likvidering av dess kapital samt lösa och fasta egendom avgöras av årsmötet med $\frac{3}{4}$ röstpluralitet, varvid $\frac{1}{3}$ av föreningens alla medlemmar bör vara närvarande.

Svenska Odlingens Vänner i Estland.

Återblick över den 20-åriga verksamheten.

I slutet av förra och början av innevarande århundrade blev den halvmedvetna nationella rörelsen bland svenskarna i Estland, vilken fick ett slags början på 1870-talet, märkbart livligare än vad fallet var under tvenne decennier dessförinnan. I och med att denna rörelse i svensk anda tog ny fart började behovet av en omfattande kulturorganisation allt mer och mer göra sig kännbart. Men det var icke lätt att få tillstånd till öppnande av en folkbildningsförening i Ryssland. Sådant tilläts helt enkelt icke. Först sedan, efter det japanska kriget och den därpå följande revolutionen 1905, något friare vindar börjat blåsa i Ryssland yppade sig vissa möjligheter till organiserat folkbildningsarbete. Då vidtogos också åtgärder av svenska män i Estland att förverkliga idén om en svensk bildningsförening, och i ett lyckligt ögonblick, den 13 (26) oktober 1908, gav dåvarande ryske guvernören Korostowetz sitt begivande att föreningen "Svenska Odlingens Vänner i Estland" av motsvarande ämbetsverk skulle införas i registern över föreningar och förbund i Ryssland med tillstånd att i enlighet med företedda stadgar verka för uppgivet ändamål. Upprepade försök under loppet av två år dessförinnan att få stadgarna stadfesta hade misslyckats. Den 6 (19) februari 1909 höll föreningen sitt första officiella möte på godset Bysholm i Nuckö, och från och med den dagen började föreningen sin verksamhet.

Därmed hade ett viktigt steg tagits framåt mot det bättre. Man började samlas till föreningsmöten med föredrag och diskussioner över andra än enbart

religiösa ämnen, som man hittills hade fått vänja sig vid, och genom föreningens förmedling blev det tillgång till svensk litteratur. Verksamheten började ta bestämdare former. Till utvecklingen och framåtskridandet bidrog i hög grad även det, att man tack vare föreningen kom i närmare kontakt med Sverige, svenskarnas stamort.

För att vi bättre skola förstå, vilken betydelse det upptagna kulturarbetet hade för Estlands efterblivna svenskar, böra vi något vidröra förhållandena under tidigare skeden.

Vår lilla svenska stams anor gå långt tillbaka i tiden, kanske ända till vikingatiden. De ha levat här stilla och obemärkta på sina öar och kuster som åkerbrukare och fiskare utan att yttervärlden vetat, hur de haft det. Under de 150 år livegenskapen härskade i Estland ha även svenskarna genomlevat mörka tider, även om de till namnet voro fria. Det var en tid, då övertvång och råhet mot den obehägnade befolkningen voro vanliga företeelser. Men den lilla svenska stammen har icke haft någon, till vem den kunde gå med sina klagomål. De ha haft långt till kungen och kejsaren. Så ha de framlevat sina dagar kämpande århundrade efter århundrade utan att ens själva veta, varifrån de kommit och när de kommit. Gångna tiders svårigheter ha efterlämnat djupa spår. Men sitt svenska språk och sina urgamla svenska seder och bruk ha de trots alla livets skiften bibehållit ända intill våra dagar — och de ha alltid vetat, att det bortom haven låg ett land, som de kallade "Svenskländ", det gamla moderlandet.

Förbindelserna med moderlandet voro under de långa mörka tiderna så gott som helt och hållet av-

skurna för estlandssvenskarna. Väl hände det, att en och annan då och då flydde över till Sverige, men någon gång omkommo flyktingarna i den bräckliga roddbåten under färden över Östersjön, och de som efter sju mödor och besvär uppnådde målet, hördes sedan ändå aldrig av, ty skrivkonsten var icke känd och för resten var man tvungen att tåga för att det icke skulle bli efterräkningar för de hemmavarande och en själv.

De ständiga krigen här i landet med åtföljande hungersnöd och pestsjukdomar ha gjort sitt till att förvärpa det annars så ensamma och ödesdigra livet och under tidernas lopp ha många dukat under. Den största mansspillan bland Estlands svenskar har förorsakats av den härjande pesten 1710 och 1711. Inom Nuckö socken, där redan år 1697 över 500 människor dött i en svår hungersnöd, skördades icke mindre än 1291 människor av pesten. I början av 1700-talet uppgick den svenska befolkningen i Estland, Reval och Narva medräknada, till omkr. 12,000 personer. Efter pesten återstod knappast mer än en tredjedel. — I denna stund utgör estlandssvenskarnas antal, som bekant, cirka 8,000.

Med undantag av den svenska tiden, då samma ljusstrålar, som spriddes till esterna, även nådde oss, har livet för estlandssvenskarna fortgått obemärkt för ytttervärlden ända fram till 1870-talet.

År 1872 blev det en vändpunkt i estlandssvenskarnas liv. Vi uppsöktes då av Sverige. Det blev en förbindelse av kulturell betydelse, som räckte i flera år, och dess verkningar ha nog sedan haft en indirekt betydelse för oss hela tiden ända fram till dag som är.

Händelsernas gång var följande: År 1871 skulle den Evangeliska Alliansen sända en deputation till ryska kejsaren Alexander II för att bedja om rättigheter för den evangeliska kyrkan i Ryssland. I denna beskickning skulle även Sverige delta. För att täcka utgifterna insamlades medel med den bestämmelsen att den överblivna summan skulle användas till inköp av biblar och postillor åt svenskarna i Estland.

Baron H. v. Essen, som hade saken om hand, meddelade detta till kyrkoherden vid Revels svenska kyrka pastor Mozelli. Pastor Mozelli svarade på detta, att "svenskarnas i Estland ställning var högst beklagansvärd. Men intet under då de inga skolar hava och ingen bryr sig om dem". Han föreslog att i stället för biblar sända en duglig lärare och underhålla honom så länge de disponibla medlen, något över 2000 kronor, skulle räcka till.

Kommittén i Sverige vände sig då till Ev. Fosterlands-Stiftelsen med anhållan om en missionär som folkskollärare till svenskarna i Estland. Ev. Fosterlands-Stiftelsen fann saken behjärtansvärd och sände 2 lärare.

Sommaren 1872 kommo de utlovade lärarna, missionärerna T. Thorén till Nuckö och L. Österblom till Wormsö. Två år senare kom en tredje missionär P. Bergsten till Nargö. Dessutom verkade Falk på Rågö och Bergsten efterträddes av Berg på Nargö. — Thorén vistades omkring 8 år på Nuckö, där han grundade ett svenskt saminarium, vid vilket han också själv undervisade. De äldre svenska lärarna ha fått sin utbildning vid det Thorénska saminariet i Paschlep. De övriga missionärerna tjänstgjorde förutom som predikanter även som folkskollärare, bland dessa ver-

kade Österblom på Wormsö i 13 år med berömvärd nit. Nya skolor bygdes här och där, och regelbunden skolgång infördes över allt i svenskbygden.

Med liv och lust arbetades i de nyupprättade skolorna, och hågen att lära sig bokliga kunskaper var stark i svenskbygden. Böcker och kartor införskrevos från Sverige, och genom de hitkomna lärarnas livliga förbindelse med sitt hemland kommo även svenska tidningar och uppbyggelseskrifter i omlopp hos estlandssvenskarna. All undervisning meddelades på svenska, och inget annat språk lästes i de svenska folkskolarna.

Men den sköna morgonsol, som med ljus och värme nyss gått upp över bygder och stränder, hotades snart av mörka åskmoln, som stego fram vid den östra horisonten. Det var den allryska politiken, som hade fattat det ödesdigra beslutet att utplåna de underkuvade folkens i Balticum kultur, språk och religion. Även de svenska skolorna skulle nu omläggas och göras till ryska. Russificeringen började här på 1880-talet, och inom kort hade man i alla svenska skolor infört ryskan som undervisningsspråk, endast i religion och några timmar modersmål fick man vid undervisningen använda svenska språket. Det började gå bakåt med allt arbete. All kulturell verksamhet lamslogs; sammankomster voro strängt förbjudna. Dessutom höll den stränga ryska censuren vakt över det tryckta ordet.

Det var kanske detta förtryck, som hos våra svenskar väckte den slumrande nationalitetskänslan. Man började klarare inse den hotande faran från andra nationers sida. Man började inse nödvändigheten av en kulturell sammanslutning.

Initiativtagarna till den nationella rörelsen under ryska tiden voro: numera avlidne ordföranden i S. O. V. riksdagsmannen Hans Pöhl och den ännu levande klockaren Johan Nymann. Med liv och lust arbetade Hans Pöhl, då ung lärare på Nucko, livligt understödd av den präktige och duktige Johan Nymann. Även de yngre krafterna hjälpte till. År 1900 hade man redan några svenska folkbibliotek, och 1903 grundades såsom föregångare till S. O. V. Nuckö nykterhetsförening av Hans Pöhl. Samma år (1903) utgavs av Johan Nymann och Hans Pöhl första årgången av den lilla svenska almanackan.

Så var tiden mogen för stiftandet av "Svenska Odlingens Vänner" 1908 och 1909, varom redan ordats i början av denna skildring. Dåvarande kyrkoherden i Revals Svensk-finska S:t Mikael församling, pastor J. W. Gustafsson blev föreningens första ordförande. Denna duktiga och präktiga svenskvän har stora förtjänster för föreningens tillblivelse. J. W. Gustafsson, numera kyrkoherde och prost i Finland i Tenala församling var en mycket ädel och varmhjärtad man och skicklig att leda verksamheten. Under 5 år var han ordförande, tills han 1914 flyttade till Finland. Kyrkoherde Gustafsson utnämndes sedan till hedersledamot.

Bland övriga förgrundspersoner må nämnas Direktör Oscar Ingman, ordförande från 1914, sedan hedersordförande, Baron G. von Francken, föreningens förste hedersordförande — var varmt intresserad för verksamheten bland våra svenskar och var den förste, som understödde arbetet pecuniärt, han dog i Sverige 1920, — Konsul E. Gahlin-

bäck, bland de första i styrelsen, utnämnd till hedersledamot. Till dessa tre står föreningen i stor tacksamhetsskuld för det stora intresse de visat föreningen. De ha dessutom alla förståelsefullt understött verksamheten med pennigmedel.

Ett särskilt kapitel förtjänar Riksdagsmannen Hans Pöhl, ordförande från 1919 tills han dog den 22 januari 1930. Hans Pöhl var den egentliga initiativtagaren till den nationella rörelsen bland svenskarna i Estland. Den största arbetsbördan inom S. O. V. ålåg i början honom. Han var ända från början till 1919 föreningens sekreterare och själen i verksamheten. Han var föregångsmannen. Till stor saknad för oss alla borttrycktes han alltför tidigt. Han kommer att uppskattas av eftervärlden såsom samtiden har förstått att göra det. — Bland de inhemska funktionärerna få vi icke heller glömma Kantor Johan Nymann. Han är vår äldste föregångsman, som i stillhet, alldeles ensam, arbetat ända från 1875. "Vad stort sker, sker tyst". Med sitt goda huvud och sina goda kunskaper har han alltid varit en nyttig rådgivare och sammanhållande länk bland svenskarna, och det under otaliga år. — Föreståndare Joel Nymann hör till de yngre krafterna, som varit med ända från föreningens början. Han har varit aktiv deltagare i arbetet. Tappert och energiskt har han verkat för svenskheten bland sin omgivning. Dessutom har han mera än alla andra kämpat med pennan. De båda sistnämnda ha hela tiden varit styrelseledamöter inom S. O. V.

Vad verksamheten under de första åren beträffar, så må här nämnas, att år 1909, då föreningen grundades, öppnades på hösten en svensk folkskola i

Korkis, som sedan hela tiden varit föreningans skötebarn. Därom närmare på annat ställe i denna lilla bok. Samma år började man även med svenska språkkurser i Reval. Någon svensk skola fanns då icke i Reval. Dessutom började man organisera biblioteksverksamheten, och här och där gjordes även början med aftonkurser för äldre ungdom, t. ex. Vormsö och Korkis. På Nuckö intresserade man sig för jordbrukets förbättrande. Föredragshållare hitkallades från Sverige och Finland. Men arbetet kunde icke bedrivas fritt. Utan polistillstånd kunde intet möte eller föredrag hållas, och snart nog började de misstänksamma ryska myndigheterna vädra politisk propaganda i vårt kulturarbete och ville hindra det. Det gick så långt att myndigheterna den 13 dec. 1913 borttogo föreningens alla papper och böcker. Angående arbetet under de första 5 åren saknas därför en del uppgifter. Året därpå 1914 utbröt kriget, som lämslog verksamheten. Alldeles stilla stod man dock icke. Under pågående krig, nämligen 1915 lyckades man utverka tillstånd till svensk religionsundervisning för svenska barn i Reval, som besökte andra skolor, och året därpå öppnade föreningen svenska skolan i Reval. Skolans första lärarinna var fröken Ester Nyman, Ekenäs, som under en följd av år verkat med god framgång bland svenskarna i Reval.

Först efter kriget och revolutionen 1919 kunde föreningen ånyo uppta verksamheten på allvar. På sitt 10:de årsmöte den 2 januari 1920 beslöt S. O. V. att ansluta sig med hela sitt medlemsantal till Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet.

Föreningens största företag är Birkas folkhög- och jordbruksskola. Den öppnades den 6 nov. 1920. Upprättandet av denna vår ungdomsskola var ett stort steg framåt i strävandena för den andliga odlingens höjande och den materiella utvecklingens befrämjande. Med denna skolas öppnande förverkligades en länge närd plan. Uppgiften var ekonomiskt icke lätt att lösa, men den löstes tack vare Riksföreningens kraftiga hjälp. Riksföreningens materiella bistånd i detta företag såväl som i annat kulturarbete bland svenskfolket i Estland har varit mycket värderikt. Numera erhåller skolan understöd av både estniska och svenska staten och står sig någorlunda gott.

Folkhögskolans första lärare rektor Kaleb Andersson, agronom Erik Green och fröken Dicken Axell jämte fröken Signe Flytström, fru Ingeborg Andersson och fröken Ester Ljunglöf ha här utfört ett banbrytande arbete. Likaså deras efterträdare rektor P. Söderbäck med fru och agronom E. Adalberth med fru samt fröken Karin Janse. Emil Adalberth eftertädde sedan P. Söderbäck som rektor med magister S. Fraenki som lärare i de humanistiska ämnena och fröken L. Einbluth som handarbetslärarinna. Från den 1 augusti 1930 kallades agronom Nils Danell till rektor och fröken I. Pöhl, numera gift med rektor Danell, till husmor.

I denna översikt kan icke allt medtagas. Föreningen har sökt uppå sitt ändamål att verka för folkbildning genom anordnande av föredrag och samkväm. I sitt arbete har S. O. V. biståtts av ung-

domsavdelningarna Birkasvänner, Framåt och Enighet. Vårt språkrör Kustbon, som började sin verksamhet 1917, har ehuru anspråkslös haft en oerhörd stor betydelse för Estlands svenskar. Den har fört vår talan. Utan den lilla Kustbon skulle vi icke så lätt kunnat nå varken vårt folk ej heller komma i kontakt med den övriga svenska världen. I brist på medel har tidningen hittills icke kunnat bli sådan den bort vara.

Biblioteksverksamheten, ett viktigt led i vårt bildnings- och svensketsarbete, har så småningom börjat visa tecken, som tyda på framåtskridande. Denna del av verksamheten lämnar visserligen ännu mycket övrigt att önska, men det har med tiden blivit bättre. Det har kommit åtskilligt med litteratur utifrån, och S. O. V. har ekonomiskt och annars sökt hjälpa till här och där. I Rickholtz har läraren A. Vesterberg energiskt och med god framgång arbetat för biblioteksförbättringen. I Roslep har ett nytt bibliotek öppnats, och i Höbring har biblioteket satts i gott skick och kompletterats med nya böcker.

Medlemsantalet var under första tiden c. 270, under de sista åren har antalet varit cirka 500.

Föreningens årliga inkomster och utgifter balanserade under de första åren på 1000-1500 ryska rubel. Under den sista tiden har budgeten gått på c. 15.000 kronor pr år, varav c. 75% gått till Birkas folkhög- och jordbruksskola, estniska statens löneanslag och svenska statens understöd (5000 kr. årligen) inberäknat. Förutom tillfälliga anslag för olika ändamål av Riksföreningen och dess lokalavdelningar ävensom andra vänner ha under en följd av år regelbundna

anslag å 300 kr. lämnats av Riksföreningens lokolavdelningar i Borås och Malmö för skolan i Korkis.

Angående planen om gymnasiet och generalkonsul F. Bökmans donation på 25.000 kronor för detta ändamål hänvisas till artikeln om gymnasiet.

Föreningens hedersledamöter ha nämnts i det föregående.

Ständiga medlemmar äro: direktör O. Ingman, konsul E. Gahlnbäck, prosten E. Petzäll, folksekreterare N. Blees, riksdagsmannen M. Vesterblom och rektor E. Adalberth.

Ständig medlem bliv var och en som inbetalar 25 kronor till föreningens kassa.

Centralstyrelsens nuvarande sammansättning är följande: direktör O. Ingman, hedersordförande, folksekr. N. Blees, ordförande, föreståndare A. Stahl, sekreterare, riksdagsm. M. Vesterblom, kassör, prosten H. Engström, major A. Lindqvist herrar H. Blees, Hj. Pöhl och A. Heldring.

*

Till ovanstående skildring i korta drag vill jag avslutningsvis bifoga, att verksamheten på flera områden, där behoven äro skriande, icke kunnat bedrivas med önskvärd framgång då nödiga penningmedel saknats. Medlemsavgifterna räcka nätt och jämt till för löpande arbeten, och de medel, som inflyta som gåvor, räcka icke långt. Birkas folkhögskola reder sig med sina anslag, men privatskolan i Korkis, skolan i Vichterpal, som saknar egen lokal, och skolan i Reval samt tidningen "Kustbon" ha haft det oerhört svårt hela tiden. Föreningens lokalfråga i

Reval är bedrövlig, och en avlönad kraft för kansliet, vilken så väl skulle behövas, har föreningen icke haft råd att skaffa. Det är frågor som borde behjärtas av våra vänner och gynnare i in- och utlandet ävensom av da enskilda medlemmarna. Här gäller det kampen för vårt språk och vår nationalitet. Glädjande nog ha institutioner och enskilda frikostigt understött den religiösa verksamheten inom våra fyra svenska församlingar och det med efter våra förhållanden aktningssvärda summar, så att i detta avseende svenskarna i Estland proportionellt stå långt framom övriga nationer i landet. En årlig summa hälften så stor, som den, som går till den kyrkliga verksamheten, skulle sätta oss i stånd att bygga en skola i Vichterpal, avlöna lärare i Korkis och få Kustbon i bättre skick samt även räcka till för andra behov. Det är bara glädjande att ett sådant intresse visas kyrkan, ty den behöver nog det och den har en viktig uppgift att fylla. Men vad som måste beklagas är att det övriga kulturarbetet hos den lilla kämpande svenska stammen icke rönt samma förståelse. Hos andra nationer i Estland är det till skada för oss i detta avseende ett omvänt förhållande. Våra bemödanden att hålla någorlunda jämna steg med de framåtsträvande andra nationerna i den unga republiken ha icke inriktats på de områden, där vi äro svagast, och det gör att vi bli efter just på de områden, där andra rusa framåt.

Den lilla svenska folkspillran härute vill leva. Måtte kyrka och skola gemensamt hjälpas åt att bistå den i kampen för sin existens! *N. Bles.*

Estlandssvenskarnes tidningsfråga.

Av Carl Mothander.

Den estniska statsförfattningen tillerkänner landets nationella minoriteter en mycket vittgående kulturell självbestämmingsrätt, en förmån som i full utsträckning alltså tillfallit även estlandssvenskarna, som därigenom kommit att utgöra Europas troligen minsta garanterade nationella minoritet. För att kunna rätt utöva dessa lagliga rättigheter och därmed förenade och för att i det nationella arbetet vara estlandssvenskarnes sammanhållande organ grundades den lilla svenskspråkiga tidningen *Kustbon*, som under växlande öden ägt bestånd i över tio år.

Det är ju naturligt, att tidningen måst börja i mycket anspråslös form, men man hoppades med tiden kunna driva upp densamma. Har man lyckats däri? Den som i dag får det lilla bladet i handen, måste nog ställa sig tvekan, ty både vad format och innehåll beträffar kan man ej bestrida, att *Kustbon* ej befinner sig i ett skick, som kan tillfredställa anspråken på en kulturell minoritetstidning, som dessutom är enda nyhetsbringaren i månget estlandssvenskt hem. På sista tiden har *Kustbon*, som förut var vecktidning dessutom utkommit blott två gånger i månaden.

Vad är då orsaken till att vår lilla tidning stannat i växten? Svaret är lätt givet och det med ett enda ord: penningbrist! Ingen som blott har så små medel som *Kustbons* till förfogande, skall regelbundet kunna utgiva ett organ, som upptyller de krav man måste ställa på en minoritetstidning.

Utom prenumerationsavgifter och vad som inflyter för den lilla annonsavdelningen disponerar redaktionen knappast över andra medel. Detta förslår nätt och jämt till att bestrida kostnaderna för papper och tryck. Med undantag av en obetydlig ersättning åt redaktören finnes inga pengar för det redaktionella arbetet. Allt måste utföras kostnadsfritt genom frivilliga krafter.

Vartill behövdes då pengar?

Först och främst måste man utgå från att tidningen borde utkomma en gång i veckan och i dubbelt så stort format som nu. Utkommer den som nu blott var fjortonde dag, så kan den icke göra tjänst som nyhetsbringare, och i sitt nuvarande obetydliga format kan den ej rymma allt som borde sägas. Hur liten även en på så sätt utvidgad "Kustbo" än kan synas, ligger det dock ett vida större arbete bakom vart nummer, än man vid första ögonblicket är böjd att tro. Redaktionen har ej ens telefon till sitt förfogande, besitter ej de uppslagsböcker, tidskrifter m. m. som eljest överallt anses som oundgängliga hjälpmedel. Först och främst måste redaktionen sättas i stånd att i tillräcklig grad ägna sig åt sin uppgift, och därför måste man kunna betala redaktionen och en nödvändig medhjälpare skälig ersättning för arbetet.

För att kunna fylla sin uppgift som nyhetsförmedlare mellan de olika svensktalande orterna måste tidningen hava till sin hjälp ett nät av nyhetsbringare, en person i var ort, som förpliktigar sig att regelbundet till vart nummer insända meddelanden om vad som tilldragit sig av intresse i hans ort. Men man kan icke begära, att hårt arbetande människor skola åtaga sig detta utan att få någon ersättning för sitt besvär.

En del nyheter från yttervärlden kan redaktionen väl bringa genom att "saxa" ur andra tidningar, men som "Kustbon" är avsedd just att vara ett svenskhetens i Estland organ, måste många angelägenheter behandlas i särskilt för "Kustbon" skrivna artiklar. Det är önskvärt, ofta också nödvändigt, att dessa bidrag beställas hos därtill särskilt lämpliga personer. En och annan gång kan ju väntas att sådana giva sina alster kostnadsfritt, men för att få bidragen just till den dag de behövas, måste redaktionen vara i stånd att betala åtminstone någon ersättning. Det är ju så i våra dagars Estland, att de flesta

människor måste arbeta mycket hårt för sitt uppehälle, varför det är orimligt att begära, att man i längden skall vara villig att arbeta alldeles gratis för "Kustbon". Ibland måste man anmoda utländska skriftställare om bidrag, och för redaktionens och estlandssvenskarnas berättigade självkänsla är det ej angenämt att ständigt behöva bedja om bidrag i form av en ren gåva. Vore tidningen i stånd att i viktiga angelägenheter betala skälig ersättning för utfört arbete, skulle innehållet kunna bli ett helt annat än nu.

Arbetet vid redaktionen är ofta förbundet med en del utgifter. Så måste man t. ex. ofta nog göra en liten resa, redaktören måste kanske å tidningens vägnar deltaga i någon sammankomst, man måste kanske visa en viss grad av gästfrihet mot någon vars intresse man vill söka väcka för tidningens syften. Alla dessa utgifter måste nu bestridas på privat väg.

Till slut måste man för spridning av tidningen kosta på en viss propaganda, man måste annonsera om tidningen, man måste i mycket stor utsträckning sända friexemplar till utlandssvenska organisationer eller personer. Allt detta gör under årets lopp en summa, som man ej skäligen kan fordra att redaktionen skall bestrida ur egen kassa.

Överhuvud taget måste man göra tidningen och dess syften mera allmänt bekanta i svensktalande kretsar världen runt, på det att dessa i vida större utsträckning, än som nu är fallet, må bli bekanta med estlandssvenskarnas förhållanden och önskemål, och därigenom få intresse att personligen bistå oss. Vi måste göra vår lilla stämman hörd i den svenska världen, vi måste i och genom vår tidning giva så klart besked om oss själva och våra uppgifter att hela den svenska världen får veta hur vi leva och kämpa. Om vi ej själva tala, är det ju svårt för övriga svenskar att gissa sig till våra problem och behov. Ju bättre den svenska världen vet besked om oss genom våra egna framställningar, desto lättare blir det naturligt-

vis för andra att veta, på vilket sätt man bäst skall bistå oss i vår gemensamma svensketskamp.

Varken vi själva eller yttervärlden kan rätt bedöma vårt läge, våra uppgifter, utsikter och behov utan att man noggrant känner till Estland i dess helhet. Vi äro en del av det estländska folket på samma gång vi äro svenskar. Vi måste därför se till, att våra strävanden för vår svenska kultur faller inom ramen av de uppgifter, som åligga hela det land vi leva i. Vi måste alltså bemöda oss att genom vår tidning sprida kännedom om hela Estland, både bland oss själva och bland utlandssvenska kretsar.

Som "Kustbon" också är enda tidningen i många estlandssvenska hem måste vi se till, att den lämnar en om också mycket flyktig och inskränkt spegelbild av vad som tilldrager sig i den värld, som ligger utanför Estlands gränser. Ty lika liket som man kan få en rättvis bild av oss och vår värld utan att också känna vårt estniska hemland, lika liket kan man fatta Estlands förhållanden, behov och uppgifter utan att känna den stora yttre värld i viken vi ingå som en obetydlig del.

Till alla dessa tidningens uppgifter fordras pengar, pengar och åter pengar. Varifrån skola då dessa komma? Den som kan säga det, gör tidningen den största tjänst som kan tänkas. Men innan vi få svaret på denna fråga, måste vi se till, att estlandssvenskarna själva göra allt som står i deras förmåga. Först och främst att "Kustbon" hålles i vart estlandssvenskt hem. Däri brister ännu mycket. Tänkbart vore ju också, att man inom läsekretsen oftare än hittills gav ett litet extra pennigebidrag. Redan det vore en hjälp att envar punktligt betalade sin prenumerationsavgift.

Vidare vore det mycket förmånligt, om läsekretsen litet flitigare än vad som är fallet själv ville medarbeta i tidningen, framlägga tankar och idéer till svenskhetens fromma, komma med förslag, gärna också med kritik. Därigenom skulle man få bättre

uppfattning om myckct, som rör sig i den estlands-svenska folksjälen.

Ett annat sätt att hjälpa till är att läsekretsen bland vänner och bekanta, som kunna tänkas vara oss välvilligt sinnade, försöker värva prenumeranter, att varje utlandssvensk som kommer hit, får sig Kustbon tryckt i handen med upplysning hur prenumeration skall ske. Vidare borde varje estlandssvensk söka förmå inhemska handelsmän och företagare, vilka förtjäna på estlandssvenskarna, att annonsera i tidningen.

Det vore mycket önskvärt, att envar som läser detta, finge klart för sig vikten av att hava ett tidningsorgan, att den lilla Kustbon helt enkelt är första villkoret att över huvud kunna bedriva ett framgångsrikt arbete för vår svenska kultur. Icke blott inom våra egna kretsar, mellan byarna och öarna, är Kustbon det enda organ som bringar oss underrättelser från våra estlandssvenska stamfränder. Tidningen är också det enda pressorgan, som har intresse av att göra vår stämma hörd i det land vi bo. "Kustbon" är den lur, genom vilken vi ropa ut över havet, bort hän mot våra svenska släktingar i andra länder.

En utökad, förbättrad "Kustbon" är första villkoret för framgång i vår kamp för bevarande och utväckling av vår svenska kultur. Om vi själva uppbjuda alla våra krafter att få en förbättring till stånd, är det lättare att intressera yttervärlden, när det gäller att bygga upp "Kustbon" till en tidning, som verkligen är i stånd att fylla alla sina uppgifter.

Ett gymnasium för estlandssvenskarna.

Vår dröm om ett svenskt gymnasium i Estland håller på att gå i uppfyllelse. Förtjänsten härför tillkommer en av våra goda vänner i Sverige, Generalkonsul Folke Böckman, Stockholm, vilken för detta ändamål donerat 25,000 kronor. Gymnasiet skulle enligt Riksföreningens Stockholmsavdelnings och

Svenska Odlingens Vänners gemensamma beslut förläggas helst till Birkas, men då lokalfrågan på Birkas icke så snart kan lösas ha vi efter samråd med estniska skolmyndigheter, som åtminstone under de första åren föredraga Hapsal, fått finna oss i att tills vidare öppna skolan där och för ändamålet hyra en lämplig lokal. Vi ha redan kommit så långt att skolan kan öppnas på hösten 1931. Bildnings- och socialministeriet har utlovat 2000 kr. anslag för första läsåret. Denna summa jämte 5000 kr. av donationen samt elevavgiften borde enligt beräkning räcka till för en klass, ty endast I klassen öppnas 1931, och hyrorna äro mycket billiga i Hapsal. Följaktligen ha vi med Generalkonsul Folke Bökmans frikostiga hjälp lyckats lösa den så länge svårlösta frågan om ett eget svenskt gymnasium. För den vackra insatsen kommer Generalkonsul F. Bökmans namn att få en bestående plats i estlandssvenskarnas historia.

Protokoll,

fört vid sammanträde mellan föreningen "Svenska Odlingens Vänner" och representanter för Stockholmsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, tillsammans med donator direktör Folke Bökm an.

Närvarande herrar Generaldirektör Julius Juhlin, major Frans H. L. Ahlström, direktör Folke Bökm an, riksdagsmannen H. Pöhl, folksekreterare N. Blee s, kyrkoherde H. Engström, hr. M. West erblom och läraren A. Stahl.

§ 1. Sedan direktör m. m. Folke Bökm an, Stockholm, genom utfärdat donationsbrev donerat 25,000 kr. till ett svenskt gymnasium i Reval, så ha-

de nu representanter för Stockholmsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, nämligen Generaldirektör m. m. Julius Juhlin och major Frans H. L. Ahlström tillsammans med donator överrest till Estland för att tillsammans med representanter för "Svenska Odlingens Vänner" i Estland närmare studera gymnasiets organisation och lämpligaste förläggning.

Efter utredningens verkställande beslöt donator att så ändra donationsbrevet, att orden "et t s v e n s k t g y m n a s i u m i R e v a l" erhöll tillägget "e l l e r a n n a n p l a t s" varigenom frihet lämnades "Svenska Odlingens Vänner" att i samråd med de estniska myndigheterna bestämma platsen för gymnasiet.

Reval den 2 september 1929.

För "Svenska Odlingens Vänner"

Hans Pöhl, ordförande.

N. Blee, sekreterare.

Så beslutat.

Godkännes: Folke Bökman, donator.

Bevittnas: Julius Juhlin, generaldirektör.

Ordförande i Sthlmsavdelningen:

Frans H. L. Ahlström, major, sekreterare.

Upprättat i 2 exemplar.

Om Nucko och dess befolkning.

Under denna rubrik hava artiklar då och då varit synliga i denna almanacka ända från dess början 1903, och då jag sista gången, 1929, möjligen ännu en gång lovade återkomma, så må detta löfte härmed uppfyllas.

Sista gången skrev jag om julfirandet i min barn-domstid och nu tänkte jag orda något om bröllapsfirandet, så mycket jag ännu minnes och endels hört

av andra. Tiderna förändras ju och vi med dem och det kan därför vara för det uppväxande släktet mer eller mindre intressant att få höra något från farföräldrarnas tid och längre tillbaka.

Friandet och förlovningen.

Friandet skedde merändels medelbart, d. v. s. genom annan person, ofta genom föräldrar eller nära släkting, så att det icke var så ovanligt, att brudgum och brud voro helt obekanta med varandra, ja, icke ens sett varandra; det förekom att en frierska — det var mest kvinnor — fick gå "hus ut och in", innan hon äntligen fick jaord, detta naturligtvis om den friande var mindre omtyckt eller från främmande by. När överenskommelse äntligen var uppnådd, under rättades brudgummen därom och "ringbets" (förlovnings) dagen fastställdes, vanligen en lördag. Brudgummen och "belsman", friaren, smögo sig sent om kvällen förut till brudens hem och där prutades och köpslogs i oändlighet innan man kom "te handels" och detta isynnerhet, om belsman och brudens far voro goda pratmakare, men detta är ju något som ännu idag är så vanligt. När detta hycklade prutande äntligen avslutats begynte själva "vindrickande", som ofta räckte ända till morgonen. Dagen därpå åkte brudgum och brud jämte två "håndamän", vittnen, till prästgården på "ringbet", där prästen, innan han växlade ringarna, förhörde dem i innanläsning m. m. och ve dessa som stodo sig slätt, ty då sparade prästen ej på ord och i några fall vankades ännu mera. — Från prästgården åktes till brudgummens hem, där festen fortsattes till kvällen, och därmed är första akten slut.

Under tiden mellan förlovningen och bröllopet, vanligen tre veckor, hade brudfolket mycket att uträtta, isynnerhet bruden: hon måste göra plagg, brudgåva, åt alla bjudna bröllopgäster och åt brudgummens hela familj och det var ej så litet: åt var och en långstrumpor och vantar jämte strumpeband och åt brudgummens familj dessutom en skjorta och där-

till behövdes mycket ull, som hon förskaffade sig genom att gå från gård till gård och tigga, „ker“, som man sade och i gengäld bjöd hon på en klunk eller ett mått brännvin. När detta var undangjort, infunno sig byns flickor för att karda, spinna och fläta strumpeband, vilka arbeten sedan även medtogos till arbeten hemma. Brudgummen åter måste själv förfärdiga brudsängen, i annat fall blev han utsatt för andras spe.

Bröllopet.

När nu alla förberedelser äntligen voro undanstökade, kom själva bröllopet. Bröllopgästerna bestodo å brudgummens sida av „åldurman och ginnfära“ två andra „parfolk“, två „brukompåkar“ och två „brukompikar“ och å brudens sida även två parfolk och lika många pojkar och flickor; därtill ännu „mottåvarer“ och „kockmorar“

Sedan nu gästerna församlats i brudens hem, ätit och druckit, anträdde kyrkofärden under bjällerklang och pisksmällar: först åkte åldurman med ginnfära, därefter brudgummen med sin körare, sedan bruden med sin och sedan parfolken; allra sist pojkar med var sin flicka. Ankomna till prästgården ifördes bruden „säpple“, brudkronan, med vars beskrivning jag ej tänker upptaga utrymmet. Såväl bruden som tärnorna voro behängda med „kräller“, pärlband, vari voro inflickade silverruklar m. m. — Vigseln förrättades alltid efter gudstjänsten och bröllopsfolket måste från tjänstens början intaga sina bestämda platser i bänkarna.

Afterfärden från kyrkan gick i samma ordning och mottogs i brudens gård med bösskott och stängsel på vägen, såsom ännu är brukligt. — Nu ledsagades bruden i sällskap med de kvinnliga gästerna till „spikan“, och förplägades där med öl „puto“ (uppvärmt öl med brödbitar i), i vilken förplägning även övriga gäster kunde delta. De manliga gästerna hade under tiden samlats till sitt bord, „taiasborde“, överst åldurman, sedan brudgummen o.

s. v. Nu gick "brulaian" ut till spikan, sätta säpple på kockmoran, ledde henne in och presenterade för brudgummen, med frågan huruvida hon vore hans utkorade. När han fick nekande svar, fortsattes med tårnorna, tills äntligen den rätta hittades och plaserades vid "tårasborde" vid ginnfåra, varest brupikana fingo sitta. Sedan alla intagit sina bestämda platser vid borden, avsjöngs vanligen en psalmvers och så började måltiden, som bestod av klimpsoppa med hackat kött, såsom det fortgår till denna dag, blott med den skillnad att man nu till klimpar använder s. k. bilamjöl i stället för grovt vetemjöl eller korumjöl. Efter måltidens stut följde det s. k. "bordhlå"; man offrade mindre kopparmynt, som slogos i bordet och vilka tillfölla kockmorana, och därvid gick det ganska livligt till, då morana narrades med köttben och dyligt i oändlighet.

När nu allt detta äntligen var undanstökat begynte festligheterna på allvar: spelmannen med fiolen stämde upp en vals efter den andra och dansen fortgick närapå natten igenom. Om kvällen ökades gästerna även med "snuggare," objudna gäster, vilka deltog i dansen och även förplägades med dryck. Bröllopsgästerna åto och drucko efter behang, ty på borden stodo stora träfat med kött och husfar och "mottagaren" måste tillse att ölkannorna alltid voro tyllda. Under tiden måste brudgummen och bruden jemte åldurman och ginnfåra sitta på sina platser bakom borden, utom då de bjödos upp till dans och detta skedde ofta. Följande dag om middagstiden bröt man upp och färden ställdes till brudgummens hem där mottagandet skedde med samma ceremonier som i brudens hem, utom det att första måltiden bestod av korngrynsgröt, en rätt, som i förra tider endast vankades vid högtidliga tillfällen. Om kvällen åter "klimpvälg," som åldurman måste bestå. Här fortgick festandet likasom i brudens gård ända till onsdags middagen och senare, så stt bröllopet räckte i fyra dagar.

Dagen före slutet hade "plaggdansaren" det viktiga uppdraget att utdela plagget under många ceremonier och sista dagen utbyttes säple med den trekantiga mössan, som behöver sin särakilda beskrivning. Nu förestod ännu upptagandet av skänkningarna för plaggen, och plaggdansaren hade härmed ett drygt arbete och måste äga god pratgåva för att mot bjudande av en sup eller glas öl pruta av en och en i sender slant efter slant, börjande med hufadern, åldurman och brudgummen och slutande med brupikana, läggande var särskild gåva i brudens sköte. — Vilka ceremonier som än utfördes, vore ännu mycket att orda, men då utrymmet är för mycket upptaget och många bruk och seder ännu i dag förekomma, så slutar jag härmed.

Johan Nymann.

Bengubben.

Ur samlingen "Barndomens lyckoland."

Berättelser om en liten pojke

av *Carl Mothander.*

Lille Carls hjärta hade många kammare, som han frikostigt upplät åt sina vänner. De tre största och vackraste bebodde pappa, mamma och faster Lina. Alla snälla tanter och farbröder, som hade goda och vackra saker med sig åt honom på hans livs högtidsdagar, kunde ingalunda klaga på sina boningar. Men ändå fanns det plats nog för en del människor som eljest voro föga bortskämda med en varm liten vrå i ett mänsligt hjärtas kammare. Att vedkarlen Hurtig, ölutköraren, portvaktsfrun, ja till och med den av andra barn så fruktade "Sotarmurre" hade sina givna platser, var ju inte så underligt. De voro ju nyttiga, redliga, för sin gärning skattade människor, som säkerligen hade sin plats även i andra hjärtan. Däremot fanns det åtminstone en av Carl-Axels bekanta, som med ganska stor säkerhet inte hade något annat hjärta

att krypa in och värma sig i, och det var "Bengubben".

En var vet nog vem Bengubben är. En stackars trasig, förfallen, smutsig och otäck gammal man, som med trasiga galoscher fastbundna vid fötterna som en grå och illaluktande skugga kommer smygande in på gårdarna med sin säck över axeln för att rota i soptunnorna efter något avfall, som kan inbringa ett eller annat magert öre.

Carl-Axels gård var fint planterad med lummiga lindar och lysande blomster. Därtill plaskade där en liten munter springbrunn i sin cementbassäng. En fin lekplats för en liten pojke, som ännu icke börjat skolan. När han var i vägen däruppe i våningen, var det så bekvämt att vackra dagar skicka ner honom på gården, där portvaktens lilla prydliga Elsa och majorns femåriga Olle erbjödo lämpligt och roande sällskap. Det var också så lätt att genom fönstret hålla uppsikt över pojken.

Det var där nere på gården, som Carl-Axel gjort Bengubbens bekantskap. Soptunnan stod visserligen ej på den fina gården, men vid ena sidan fanns ett slags stort skjul, som bakom en liten dörr hyste den värld, som åtnjöt Bengubbens intresse. Dit var Carl-Axel strängeligen förbjuden att gå, och det var egentligen blott vid Bengubbens besök han varit i tillfälle att kasta en blick genom den hemlighetsfulla lilla dörren.

Ingen vet numera rätt, hur Carl-Axels bekantskap med Bengubben började. Kanske var det Carl-Axels vänliga hälsning: "Goddag, farbror!" och has höviska bugning, som först fäste Bengubbens uppmärksamhet på den lille. Bengubbar äro väl inte så bortskämda med artighet och vänlighet från sina medmänniskors si-

da, allra minst på en fin gård i ett herrskapshus." Kanske hade han ej fått ett så vänligt leende på många, många år, kanske var det några nästan utplånade minnen, som började vakna i stackars Bengubbens hjärta. Hur det nu var, så hade det snart kommit därhän, att Carl-Axel och Bengubben alltid hade sig en liten pratstund, innan den senare slank in genom den lilla dörren.

Naturligtvis intresserade sig Carl-Axel för Bengubbens affärer inne i det skumma skjulet. Han hade sett, hur Bengubben satte ner sin säck på golvet därinne, öppnade locket till soptunnan och rörde om med sin käpp. Emellanåt hittade han något, som han stoppade ner i den. Men vad det var, hade Carl-Axel aldrig fått riktigt klart för sig. Och framställda frågor i den vägen ville Bengubben ej besvara utan nöjde sig med förklaringen: "Finfina saker och ting kan man hitta ibland."

Carl-Axel brukade hemma alltid lämna en utförlig redogörelse för sina upplevelser på gården. En gång, strax i början av bekantskapen, hade han kommit att omnämna Bengubben, men mamma hade helt kort sagt: "Det är intet sällskap för små pojkar". Sen dess talade han aldrig om denne sin vän. Troligen hade ej heller någon däruppe kommit att iaktaga de bådas pratstunder. Det var ju inte varje dag Bengubben kom.

Allt eftersom tiden gick, blev Carl-Axel alltmer nyfiken på det skumma skjulet bakom den lilla dörren och Bengubbens affärer där. Att gå in på egen hand vågade han dock ej, det var i alla fall förbjudet, och överträda pappas och mammas förbud hade nästan alltid tråkiga följder. Men dessutom såg det alltför

kusligt ut därinne, man hörde prassel, som skulle komma från stora, otäcka råttor. Också luktade det så illa, fast Carl-Axel inte var så vidare känslig för otäcka dofter.

Nyfikenheten är en svår förförare. Den borrhade och kittlade i Carl-Axel och lämpade honom till slut ingen ro. Vad var det egentligen som lockade Bengubben dit? Ofta såg denne lika trött och mismodig ut, när han kom tillbaks, som när han gick in, men ibland lystes hans gamla smutsiga, härjade, skäggiga anlete upp av ett ljusare skimmer. Det var väl då han hittat något "finfint" därinne.

Till slut hade det gått så långt med Carl-Axel, att han var fast besluten att vid passande tillfälle helt enkelt gå med Bengubben ditin och taga reda på saken. Carl-Axel tyckte så mycket om Bengubben, att han ansåg sig på rätt därtill. Den gamle mannen syntes å sin sida också tycka mycket om Carl-Axel, ty ett par gånger hade han till och med klappat honom på kinden och sagt: "Du är snäll du mot gamla Bengubben. Han är inte bortskämd med sådant han."

Slutligen kom den dag, då nyfikenheten bröt alla fördämningar, och Carl-Axel helt enkelt frågade Bengubben: "Får jag gå med farbror in?" — "Gärna för mig, lilla pojke," svarade Bengubben, "hoppas att du aldrig skall behöva gå omkring som jag." — Så underligt det där lät! Det hade aldrig gått upp för honom, att det inte kunde vara annat än roligt att vara Bengubbe. Han måste skaffa sig riktigt besked. Alltså gick han beslutsam med Bengubben in och beredde sig att bli en uppmärksam åskådare. Bengubben ställde ner sin säck, rätade ett tag på sin böjda gestalt och började rota med käppen i soptunnan. Plötsligen blev det liv därinne, två stora råttor hop-

pade ut och försvunno i skumrasket. Carl-Axel blev så rädd, att han högg tag i Bengubbens långa rock. "Var inte rädd, de äro inte alls farliga. Vi äro gamla bekanta," tröstade Bengubben.

Det första Bengubben tog vara på, var ett par tomflaskor. "Det blir sex öre tillsammans," grymtade han belåtet. "Eljest bruka alltid gårdskarlarerna ta hand om alla tombuteljer i husen."

Det är mycket pengar, tänkte Carl-Axel, vars sparbössa blott långsamt fylldes med ett-och tvåöringar.

Nästa dyrgrip var en gammal bok. "Alltid något öre", mumlade Bengubben. "En bra dag här". Så fick han syn på ett par gamla trasiga skor, som han med ett glatt utrop höll i vädret. Genast tog han av sig sina gamla galoscher och drog på skohasorna. "Passar alldeles," sade Bengubben leende och blev ett slag sittande för att hämta andan. "Litet svag i benen", fortsatte han. "Har ännu inte fått något i mig. De har varit dålig fångst de sista dagarna."

"Hurra", skrek han till med sin hesa röst och höll upp ett skinkben, "ett sånt här ben ger närapå en ett-öring!" Och så bekikade han det från alla sidor. "Så mycket kött kvar, man kunde kanske rent av taga sig en smakbit, det ser ju riktigt snyggt ut." Carl-Axel kände igen skinkbenet. Det hade kastats bort hemma hos honom i går. Mamma hade kommit ut i skafferiet, känt en dålig lukt och upptäckt benet. "Det här kan ingen människa äta, kasta bort det genast", hade hon sagt. "Det här blir man sjenk av."

"Inte tänker väl farbror äta det där?" utbrast Carl-Axel med avsky. "Har väl fått nöja mig med värre på gamla dar," svarade Bengubben, och förde skinkbenet till munnen.

Nu började något försiggå i Carl-Axels lilla hjärta. Och det var helt enkelt det, att han började jämföra Bengubbens lott med sin egen. Människor ha i allmänhet litet svårt att sätta sig in i andras fattiga, elända liv. Det är obekvämt. Men av den anledningen hade inte Carl-Axel försummat att tänka sig in i, hur Bengubben egentligen kunde ha det här i livet. Ett litet barn förstår nästan aldrig vad det betyder att gå och påta i soptunnor, och vad för ett slags liv, som driver därtill. Det ser oftast ingen skillnad i människors tillvaro. Hittills hade han haft några oklara tankar om att väl bengubbar och sådant folk hade ett hem någonstans som han själv och människor som höllo av dem, på samma sätt som pappa, mamma och faster Lina höll av sin Carl-Axel. Men just i detta ögonblick gick det upp för honom, att Bengubben inte hade något annat att stilla sin hunger med, att han inte hade något varmt och skönt hem och ingen som älskade honom. Han begrep, att det betydde en stor skillnad att stå och äta på ett gammalt ankommet skinkben, som man hittat i en soptunna, och att sitta uppe hos pappa och mamma i den stora, vackra matsalen och äta sig mätt på plättar med sylt. Nu förstod han mycket som pappa hade sagt.

I samma sekund detta blev klart för honom, skrek han till: "Farbror får inte äta ur soptunnau! Farbror blir sjuk!" Och han snappade efter Bengubbens arm. "Vad skall jag då äta, när jag är så hungrig?", frågade Bengubben förvånad. "Att tigga lönar sig inte här, och de här fattiga örena skall jag ha till brännvin." Därmed visade han på sin säck.

Det var nog inte Carl-Axel själv som talade,

han hörde nog bara en främmande röst som sade: "Farbror skall komma med mig upp!" Och sen visste han egentligen inte, hur det hela gått till förrän han var uppe i köksfarstun med Bengubben. Köksdörren var olåst, och ingen fanns i köket. Jungfrur glömma ibland att låsa dörren efter sig och kunna ha något arbete inne i våningen. Därför placerade Carl-Axel Bengubben helt enkelt vid köksbordet och började duka fram. Ingen tvekan, ingen räddhåga fanns i honom. Han gjorde blott vad hans hjärta ingav honom. All tanke på pappa och mamma och vad de kunde säga var som utplånad.

Snart var bordet färdigt. Där stod bröd, smör och ost, en kall höna och en kalvstek. Ja, han hade också plockat fram öl och brännvin i pappas bukiga flaska. Bengubben hade i början sett litet skygg ut och mumlat: "Men vad skall väl dina föräldrar säga?" Men sådana betänkligheter förstummas snart, när en hungrig Bengubbe sitter framför ett så läckert bord. Med vargahunger högg Bengubben in på maten — och drycken.

Under tiden stod Carl-Axel bredvid och såg på. Vad Bengubben måtte vara hungrig! "Så otäckt han äter, men så belåten han ser ut. Tänk om Bengubben alltid skulle ha det så här! Aldig mer behöva äta ur soptunnan!" Mer och mer förstod Carl-Axel mycket som pappa sagt. När Bengubben så småningom ätit sig mätt, torkade han sig om munnen med handen, tog så sin sista sup och vände sig med en belåten suck mot Carl-Axel: "Det var skönt att känna sig riktigt mätt. Heder och tack, lilla herrn. Men nu är det nog bäst jag kilar min väg, annars..."

"Det är ingenting att tacka för", sade Carl-Axel och fattade Bengubbens framsträckta hand och gjorde

en av sina vanliga fina bugningar - "Jag är så glad att farbror är riktig mätt och inte behövde äta ur soptunnan."

Det var nog svårt att stå emot sådana ord från en liten pojke. Det blev för mycket för en stackars Bengubbe, som satt där mätt och belåten med några supar i sig. "Lilla rara pojke, Gud välsigne dig!" sade Bengubben med så underlig röst, och plötsligt lade han sin arm om Carl-Axel och drog honom häftigt intill sig. Carl-Axel var en liten smeksam unge, och han hade ännu inte lärt sig att spara på sina smekningar. Därför slog han armarna om Bengubbens hals och viskade: "Jag tycker så mycket om Farbror." Och när starkars Bengubben, redlös inför sina känslor drog upp den lilla runda mjuka pojken i sitt knä så blev det denne med ens klart, att just så skulle pappa ha gjort! Och vid tanken därpå kysste han Bengubben mitt på munnen.

Just i det ögonblicket öppnades dörren till våningen, och pappa och mamma stod på tröskeln. Kanske hade de ej sett till honom på gården och kommit ut i köket för att fråga där. Huru det nu än må vara, så stodo båda som förstenade. Det skulle nog de allra flesta föräldrar göra, om de plötsligt fingo se en ful, otäck, illaluktande Bengubbe framför resterna av den kalla hönan m. m., och i armarna på Bengubben sitt enda barn, som just smäller av en ljudelig kyss på dennes mun. Det behöver alltså inte vara något tecken på särskild hårdhjärtighet, att pappa med sin barskaste röst frågade: "Vad skall det här betyda?"

Hade Carl-Axel varit äldre och erfarnare hade han troligen haft svårare att nöjaktigt förklara saken. Men eftersom han visste så litet om livet och var

så övertygad att ha handlat som pappa skulle ha gjort, så rusade Carl-Axel blott med ett lyckligt leende med utbredda armar mot sina föräldrar och ropade med ett barns hela glada iver: "Pappa, mamma! Nu behöver Bengubben inte längre äta ur soptunnan!"

Och som Carl-Axel träffat just det rätta, så är det nu slut på den här historien.

Bengubben behövde sen den dagen till sitt livs slut aldrig mera äta ur soptunnan. Han kom ofta tillbaks på besök, men nu såg han helt annorlunda ut. Ur lumporna, smutsen, skäggvildmarken hade det vuxit fram en riktigt vacker och fin gammal man, som Carl-Axel ofta fick sitta i knät på. Det var den riktiga, den verkliga Bengubben. Allt det där fula, otäcka, smutsiga var bara sådant, som klibbar fast vid en människa, som genom sitt öde, sin egen svaghet och hjälplöshet och världens hårdhet blir dömd att söka sin näring ur livets soptunnor.

Firandet av Sankt Martinsdagen i svenskbygden i Estland för 50 år sedan

av Jakob Blee.

För femtio år sedan var "Martnsdaen" (St. Martinsdagen) en av ungdomarna i svenskbygden särdeles omtyckt festdag. Det fanns då och finnes på en del orter ännu rätt stora byar med gårdarna nära intill varandra. I kommunen Rikull, som hör till socknen Nuckö, firades "Martnsdaen" regelbundet varje år, turen gick från gård till gård, alltid medsols. Förberedelserna voro, som hela livet för övrigt hos det svenska bygdefolket, ytterst enkla. Ägde den gård, där turen kom, ej tillräckligt stor gryta, fingo ett par av

de styrande flickorna i byn anskaffa en ordentlig sådan från en granngård. Ty maten var i de flestas uppfattning huvudsaken i hela denna tillställning, och den måste tagas till så rikligt som möjligt. Redan tidigt på eftermiddagen närmaste dagen före "Martnsdaen" sattes igång med bestyren. När storgrytan blivit utsedd och upphängd på kroken i eldstaden bredvid förstugan, slogo sig flickorna, allt efter som de kommo, ned där intill och började skala potatis, som de fört med sig var och en från sitt hem. Någon eller några av dem måste också kunna framskaffa mjöl, som nödvändigt måste vara till vällingen. Här rådde friskt mod, glädje och glam, under denna efterlängtade samvaro, arbetet gick efter gammal vana och villighet och endräkt präglade stämningen.

Men kalasvällingen, som här förbereddes, måste vara så läcker som möjligt. På högtidsdagen brukade denna anrättning enligt gammal sed vanligen innehålla hackat eller i större bitar skuret kött. Oftast var det svinkött — benämningen fläsk användes ej —. Uppdraget att skaffa kött ålåg efter gammalt bruk byns vuxna gossar. Deras tåg kring byn kvällen före "Martnsdaen" blev den mest spännande tilldragelsen i hela händelsen, åtminstone för barnen i hemmen.

"Sante marte", som de kallades, tillverkade åt sig masker av allra enklaste slag, satte dessa för ögonen, vände ut och in på sina fårskinnspälsar och anträdde vid skymningens inbrott sitt tåg. Detta måste också gå medsols, alla gårdar hemsöktes.

När "sante marte" kommo in i förstugan, stam-pade de i golvet och slogo med små spöstumpar mot sina pälsar. Barnen i stugan hade långt i förväg blivit varnade att de skulle råka illa ut för "sante mar-

te" om de inte ville lära sig läsa ordentligt. Och när deras hotfulla stampningar nu hördes ute i förstugan, visste de vad klockan var slager. De mindre, lättrogna småttingarna sprungo som skrämnda kycklingar och gömde sig under bord och sängar eller varhelst största möjliga skydd för liv och lem kunde tänkas.

Dörren öppnades, den ena efter den andra av dessa ludna "sante marte" steg över tröskeln och utan att ens hälsa "gu afton", som sig bort, började de genast gå omkring utefter väggarna och i dov, ganska hotfull ton fråga, om det fanns barn i huset. För all del, det fanns barn. Bäst leta reda på dem. Det gjorde nog "sante marte" också utan ringaste skonsamhet. Den lilla flyktingen drogs fram ur gömstället och tvangs att läsa. Och läsningen gick med svindlande fart, om ock rösten lät litet sorgmodig och darrande. "Gud som haver barnen kär" var ett av de mest vanliga proven. Eljest var det ej så noga med vad det var, bara stackarn kunde något. Examinatorn var icke själv alltid så värst säker i sina stycken. Denna historia upprepades i varje gard och överallt efter samma metod. Men egentligen var detta med barnen inte "sante martes" väsentliga ärende. De avlägsnade sig icke gärna, förrän husbonden eller hans hustru gått i "bakse" (skafferiet) efter ett stycke röktorkat kött och givit dem. Med deuna skatt, som knappast någon hederlig bonde t byn kunde undandraga sig, försvunno de åter ut genom dörren. Barnen andades lättare efter denna svåra hemsökelse. Utanför grinden stod under tiden en yngre pojke med kälke, och på denna lastades den uttagna köttskatten undan för undan, och det blev ett ganska gott förråd av denna vara, när "sante marte" efter väl förrättat

värv framkommo till gården, där festen tillreddes och skatten lämnades till de styrande flickorna.

Vanligen hade bonden ett ankare öl till "Martusdaen" och hade han icke det, så sökte de ansvariga festanordnarna på ammat håll anskaffa denna vid ett sådant tillfälle nödvändighetsvara. Varje bonde mältade själv sitt malt, odlade humle vid egen husknut och bryggde själv sitt öl till jul, påsk och pingst. Ibland även vid andra tider på året, framför allt till bröllop och större arbetsföretag. Vad som vidare behövdes i matväg bestods i stor utsträckning av bonden, som var pliktig att upplåta sin stuga för "sante marte". Redan på förmiddagen började byns ungdom samlas till festgården. Ingen var strängt taget bjuden, ingen heller ovälkommen. Det var en naturlig sak, ett hävdvunnet bruk att gemensamt fira "Martusdaen", och när ha väl friska, levnadsglada ungdomar försmått att vara med på tillställningar av sådant slag.

Spelmann med sin fiol, ofta av eget fabrikat, infann sig utan påstötning och utan anspråk på något slags ersättning. Från alla håll kommo små och stora byinvånare till festen, som var gemensam för alla i byn. Till och med barn, som kvällen förut nödgats läsa för de ludna "sante marte", kunde nu med lättat hjärta inträda i stugan, där dessa nu uppträdde som vanliga mänskliga värdar.

Någon brådska gjorde man sig dock icke i festgården, den gamla nedärvda blygheten och sävligheten hörde till god ton och fick ej gärna åsidosättas. Med långsamma steg gick den nykomue efter minst två, tre trugningar från dörren och tog plats på den långa väggfasta sidobänken eller, om denna redan var fullsatt, på en halmbottnad stol utanför bänken. Vid

behov av ytterligare sittplatser satte sig gästerna även i en säng strax innanför dörren eller utefter någon del av långväggen. Flickorna och flickbarnen hade sin plats vid vänstra långväggen från dörren räknat. Någon sammanblandning av de två könen förekom ej. Seden och hövligheten fordrade, att gästerna snart nog måste bjudas på högtidsdrickat. Bonden, som ju tilläts att vara främsta värden, hade i god tid fyllt ölkannan upp till brädden och satt den på bordet. När några stycken på manfolkssidan anlät och tagit plats, tog han ölkannan och gick och bjöd den främste. Sedan gick kannan laget runt ända ned till dörren, och om innehållet ej räckte till för alla, tog han den tömda kannan och gick ut i "bakse" och tappade upp en ny sats ur ankaret och bjöd, där turen var. Där dracks duktigt, även om den bjudne ej kände någon törst. Först när manfolkssidan fått, bars kannan över till kvinnfolken. Detta var sed vid alla större tillställningar i bygden.

Middagen bestod uteslutande av kraftig välling och limpebröd utan smör, den serverades redan vid tolvtiden på dagen, och faten stodo kvar på bordet till långt fram på eftermiddagen. Allt efter som det kom gäster, måste de undfägnas med mat och dryck. Med klockslag och tid var det ej så noga, storgrytan därute i eldstaden (motsvarande ett mycket primitivt kök) räckte till för alla.

Den verkliga feststämningen började taga fart först efter måltiden, då "spälan" (spelmanen) tog sitt instrument och spelade upp till dans. Denna tid bar varenda flicka i svenskbygden ännu sin hemväda randiga kjol, men gossarna använde ej längre den gamla folkdräkten, utan gingo i grå yllekavaj och långbyxor

av samma färg. Endast gubbar på sextio år och däröver kunde man ännu få se gå i de gamla långa vadmalsrockarna med ytterligt täta knappar, och korta sämskskinnsbyxor. Dansen räckte länge och bjöd icke på någon större omväxling i musikprogrammet, men där dansades friskt hela tiden. Samtidigt härmed hade på båda sidorna om stugugolvet ett ofta nog livligt samtal kommit igång i större och mindre grupper. De mindre gossarna lyssande gärna till någon av männen som kommit hem från "krunastiane-ste" (krontjänsten, exercisen) i Ryssland och berättade om kriget mot turkarna i Kaukasien eller vid Donau eller om kasernlivet i Petersburg eller någon annan stad. De äldre männen hade andra ämnen att dryfta. Flickorna höllo sig å sin sida till det, som låg dem närmast om hjärtat. Stämningen kunde vara hög nog ibland, men allt gick städat till, några uppträden eller slagsmål förekommo ej. De unge männen brukade vid sådana tillfällen gärna pröva sina krafter "mafftfräste", som det hette. Det var en allmän önskan att få veta, vem som var starkast i byn. Ute på gården brottades det ena paret efter det andra, och jämnstarka män kunde ibland hålla på tjugu minuter och mer innan den svagare blev lagd till marken. Brottningslekarna voro fullt metodiska och bestodo av tre olika slag. Även andra lekar gjordes på "Martnsdaen".

När kvällen kom och dagen var till ända, gick var och en hem till sitt. Nattsöl förekom icke.

Något för småbrukare.

Av Benita Wrangel-Mothander.

Småbruket i Estland är ännu mer än i andra bördigare och av klimatet mer gynnade länder bero-

ende av, i vilken mån man är i stånd att tillgodogöra sig alla moderna hjälpmedel, som öka jordens avkastning och inskränka behovet av mänsklig arbetskraft. Forna tiders storbruk var mer oberoende av dessa faktorer. Storbrukaren hade även i förhållande till sin jordareal större drifts- och reservkapital än småbrukaren av i dag, de stora vidderna och den billiga arbetskraften fick uppväga jordens moderna bearbetning och användandet av arbetsbesparande metoder. I viss grad har det lyckats småbruket att finna nya vägar, men i det stora hela ligger det ännu mycket långt efter t. ex. Finland, Sverige och i all synnerhet Danmark.

I nuvarande kristider måste man ju avstå från tanken på mer kostbara reformer. Även så till den grad trängande reformer, som boskapens inhysande, utfordring och skötsel, som vid jämförelse med länder med högtstående boskapskötsel är mycket långt efter sin tid, måste till största delen anstå till bättre tider. Här dock ett litet förslag, som varken är dyrbart eller besvärligt att genomföra, nämligen kalvarnas uppfödande.

I moderna ladugårdar i Sverige gives numer aldrig mjölk åt kalvarna i hoar ellet bunkar. Man har i stället i kätten — varje kalv bör stå eusam — en hållare av järn eller trä, som uppbär en tratt av aluminium, som är hållbarare och lättare att hålla ren än varje annat material. På pipen av denna tratt trädades en guminapp av samma typ som man har på småbarns mjölkflaskor, fast naturligtvis större. Mjölken slås i tratten, och kalven dricker som hos modern.

Fördelen härmed är dels att mjölken ej alls förorenas, dels att kalven dricker lugnare och jämnare

och vida bättre tilltar i vikt genom sugningen i små klunkar än genom hastigt och ofta obehärskat drickande ur ett vanligt kärl.

Tratten i fråga kan av brist på aluminium vara av vanligt bleck eller av glas — t. ex. en butelj vars botten avskurits. Huvudsaken är att den hålles väl ren och sättes fast så ordentligt, att man ej behöver frukta att den drickande kalven stöter ner den.

*

En annan liten reform på boskapsskötselns område berör vallningen. I allmänhet besörjer varje boskapsägare själv vallning av sina djur genom sina minderåriga barn, och där sådana saknas ofta nog genom lejd kraft. Så får man över allt i Estland se idel små hjordar om några få kor, envar med sitt eget vallhjon. Detta är i hög grad opraktiskt. Varje vallhjon kunde valla vida flera djur än som nu är fallet, i synnerhet där vallningen ofta äger rum på gemnsam mark, i statsskogar o. s. v. Även om man invänder, att egna barn ej kosta något, så kunde denna arbetskraft — om man nu skall giva minderåriga barn full sysselsättning sommaren över — användas på vida bättre sätt inom ett lantbrukshushåll. En stor vinst skulle det betyda, om ett antal boskapsägare sloge sig tillsammans om en gemensam herde.

I Tyskland, som i detta fallet står mycket högt, har i regel var by eller samling gårdar sin gemensamma herde, som på morgonen samlar in djuren och mjölkdays avlämnar dem till sina ägare. Utom att det ställer sig billigare, än om på två eller tre kor skall komma ett vallhjon, så är det lättare att då få en äldre, mer passande person för arbetet, en herde som därtill brukar hava för vallning särskilt inlärd

hundar, vilket är en stor lättnad. Kunde småbrukarne komma överens att taga bort stängslen mellan sina betesägor och ena sig om gemensam vallning, så skulle byalaget kunna beränka större gemensam mjölkavkastning genom bättre vård av djuren och jämnare fordertillgång på betet. Reformen är ej svår att genomföra, det gäller bara att ha litet förtroende inbördes och att vid arbetet söka tänka litet längre än blott till den egna nyttan, vilket lika ofta blir den egna förlusten.

*

Mydigheterna i Estland göra propaganda för vegetabilisk kost, d. v. s. att människan mer än vad nu är fallet skall äta färska grönsaker och inskränka det myckna köttet. Mången har därför börjat odla mer grönsaker än hittills i sin trädgård. Men Estlands sena och korta sommar gör att man måste vänta så länge på skörden. En i Estland född och uppvuxen kvinnlig vetenskapman, Professor Margareta Wrangell-Andronnikov, anställd som förestånderska och ledarinna vid universitetets i Stuttgarts, Tysalands stora institut för forskning betr. växternas närings- och växtförhållanden, har givit mig följande uppslag, som hon med stor framgång använt vid sin anstalt för att påskynda växandet.

När man sått — man behöver ej mer uppdraga plantor under glas — täcker man över jorden med stora stycken asfaltpapp, samma sort som användes till takläggning. Man vattnar naturligtvis under. När plantorna skjuta upp, skär man över varje spirande växt ett litet hål i pappen och böjer denna så, att den blir vågig. Därvid må man se till att vågdalarna komma över brodden, så att plantan skjuter upp genom hålet.

På detta sätt hålles värmen bättre kvar i jorden, och enligt nyaste vetenskapliga rön är det värmen mer än ljuset, som driver växten. När det regnar, flyter vattnet ner i hålet vid var planta, och även vattningen låter sig lätt verkställas.

Detta förfaringssätt, som varken är dyrbart eller besvärligt, driver växtligheten till mognad på mycket kortare tid än som eljast är fallet. — Av brist på asfaltpapp kan man ju använda annat täckmedel som låter behandla sig på ovannämnda sätt och som är tillräckligt tätt.

De svenska styvbarnen i Karkis och Vichterpal.

Med vemod måste man åse den hårda, i mån-
gens ögon hopplösa, kamp, som de små svenska sam-
hällena i Vichterpal och Korkis ha att föra för bi-
behållandet sina fäders språk. Den ojämna kampen
har nu räckt i många årtionden och medgivas måste,
att det ofta sett hopplöst ut. Med beundransvärd seg-
het ha dessa svenskar likväl hållit stånd, ehuru man-
spillan varit stor.

Kan något ännu göras för korkis- och vichter-
palssvenskarna? Utan tvivel kan mycket ännu gö-
ras för det svenska språkets bevästande i dessa orter,
ty folket har ännu icke förlorat viljan att leva. Men
utan hjälp är undergången oundviklig, ty så långt
har det trots seg kamp från befolkningens sida re-
dan gått. Det vore hjärtlöst att utan vidare lämna
de trogna kämparna i stycket.

För endast en mansålder sedan voro byn Korkis
och många byar i Vichterpal samhällen, där man i
hemmen knappast hörde annat språk än svenska,
men genom att man berövade socknens svenska in-

nebyggare möjligheten till svensk gudstjänst och svensk konfirmationsundervisning tillfogades svenskan i dessa trakter ett livsfarligt sår, som nu icke är så lätt att läka. Då skolor sedan på 1870-talet öppnades, brydde sig prästen, i vars makt det låg, dumt nog icke om att öppna även en svensk skola, och följden blev — de svenska hemmens avsvenskning. I en stor del hem talas dock allt fortfarande den urgamla svenska dialekten, och kärleken till det svenska har ännu icke dött. Kunde bara skolfrågan ordnas på ett tillfredsställande sätt, vore mycket vunnit, men såsom det nu är, ser det rätt förtvivlat ut. Både i Korkis och Vichterpal har man svensk undervisning, men skolan i Vichterpal, ehuru statsavlönad, för en avtynande tillvaro, då den måste arbeta som en svensk parallelklass vid en stor estnisk skola och under den estniske föreståndarens ledning. De svenska och halvsvenska byarna ligga långt, ända till 12 km. från skolan, och då man dessutom vid den estniska skolan, där de svenska elevernas kamrater under rasterna äro ester, ser med ringaktning på den svenska klassen, så kan man förstå, huru svårt det är att arbeta och värva elever. Mången halvslumrande går då hellre över till den lockande estniska skolan. Kunde svenskarna få en egen självständig skola i byn Alliklep eller Uгла, i trakten där svenskarna bo, så vore de räddade. De sluppe då att gå den långa vägen och utsattes icke heller för den stora frestelsen att övergå till den estniska skolan, där de mottagas med öppna armar. Svårigheten ligger däri att vichterpalssvenskarna sakna medel att bygga sig en egen skola, som de så länge önskat, ty en enkel skola,

sådan som de behöva, skulle kosta 2000—2500 kronor. Men den svårigheten borde kunna övervinnas.— Under innevarande läsår är elevantalet 16 och till lärarinna ha vi lyckats få fru Martha Gottkampf, som arbetar med friska tag.

Korkis skola, som öppnades av "Svenska Odlingens Vänner" 1909 först såsom privat skola, underhölls sedan en tid av kommunen Padis. Men då skolväsendet omorganiserades av esterna, kunde Korkis skola på grund av det ringa barnantalet icke komma i åtnjutande av officiellt anslag och fick därför åter fortsätta som föreningens privatskola. Anskaffandet av lärarlön har berett föreningen stora bekymmer. I år har elevantalet stigit till 25, varför vi nu begärt löneanslag av staten, men under dessa svåra tider äro myndigheterna icke så villiga att ge anslag, och det finns också de, som göra sitt bästa för att vi icke skola komma i åtnjutande av anslag, som vi dock numera enligt lagen äro berättigade till. De svåraste hindren äro emellertid nu övervunna och vi hoppas på framgång, men i en sak ha de mindre välmenande lyckats: det har blivit dröjsmål. Utomstående ha ingen aning om den kamp vi haft för att försvara våra rättigheter. Undertecknad har måst försvara frågan på offentliga sammanträden i Harriens skolstyrelse, flera gånger resa till ort och ställe samt upprepade gånger komma med skriftliga inlagor. Även kretsskolstyrelsens inspektor har rest och undersökt förhållandena och inkommit med utlåtanden att en svensk skola är överflödig i Korkis, ty barnen behärska estniska och kunna därför besöka den närmaste estniska skolan på 8 km. avstånd. Ett sådant förslag kan dock icke antagas. I snart två års tid

har den skriftliga kampen pågått om Korkis skola. Skolan har ju arbetat i alla fall och kommer att göra det i fortsättningen, men den har hittills fått arbeta utan statsanslag. Det är för statslönen vi kämpat, och utan den har skolan svårt att existera. — Till lärarinna har anställts fröken Lydia Einbluth, som tidigare verkat vid Birkas. Den nya lärarinnan är duktig och omtyckt.

Svenskarnas vara och icke vara därute beror helt och hållet på de två svenska skolorna, och naturligtvis då på de personer, som undervisa vid dessa skolor. Dessa våra skolor borde därför bättre omhuldas, och löneförhållandena böra där icke vara sämre än vid andra skolor.

Om förhållandena i Korkis skriver Joel Nyman 1927 i en artikel bl. a. följande:

”En av den mest avsidesliggande och från de övriga estlandssvenskarne avskilda svenskbygden är byn Korkis i socknen Kors (Kreutz). Byn ligger längst in i Rågövikens, 8 km. sjövägen från staden Baltischport och 3 km. från Lilla Rågös sydligaste spets och 40 km. från Nuckö. Samhället räknar ett invånarantal på c. 300, varav $\frac{3}{4}$ svenskar. Utom åkerbruk och fiske idkas i fredstid även sjöfart på Finland.

På alla sidor utom åt havet mot Rågöarna omgiven av ester, har byn dock intill våra dagar lyckats bibehålla mycket av ursprungligt svenskt. För bara ett 30-tal år sedan var byn uteslutande svensk, ja, så svensk att kvinnor och barn ej förstodo grannarnas språk, estniskan. Och ännu i dag hör man äldre kvinnor mycket illa rådbråka detta språk, likaså barnen i en del gårdar. Dock, glömda och förglömda,

illa förstådda av ester och egna landsmän, hava de fört en ojämn kamp mot övermakten och nu kommit undergångens brant mycket nära. Ja, så nära, att då man nu kommer tillsammans, så hör man mest estniska språket! Orsaken: många av de fullvuxna förstå ej eller begripa nnumera dåligt sina fäders språk. Även ester utifrån hava kommit in. Och, vad värre, många anse sin gamla dialekt för simpel och skämmas visa den. Ett exempel: Då undertecknad anlände till orten, voro ungdomarna samlade för att dekorera nya skolhuset. Genom den öppnade dörren hördes ett glatt glam på svenska, men vid mitt inträde blev det tyst, och kom estniskan i bruk. På min fråga, varför de ej talade svenska, fick jag ett blygt: vårt språk är ju så fult. Och kan man förvånas över denna uppfattning, då esterna göra sitt bästa för att förlöjliga språket och även obetänksamma landsmän från andra orter göra sig lustiga över de egendomliga uttrycken. Högsvenskan däremot sättes i största ära, men den förstås av endast några män, som varit till sjöss. Ingen svensk tidning, ej en svensk bok har hittat vägen hit före svenska skolans tillkomst, ingen förstod läsa svenska, all andlig näring inhämtades på estniska språket i kyrka och skola. Undra sedan på att man ansåg sitt språk av sekundär betydelse!

Och lida fick man för sitt språk. Äldre berätta från sin skolgång i estniska skolan, belägen $\frac{3}{4}$ sv. mil från byn, hur de strängeligen förbjödös använda sitt språk i skolan. Minsta förseelse mot denna förordning bestraffades hänsynslöst. Ehuru barnen ej förstodo ett ord estniska skulle alla läroämnen inpluggas på detta språk, först och främst katekesen och bibliska historien.

Det blev tårar och gråt och — aga. För att hjälpa sina stackars små, började en del föräldrar införa estniskan till hemspråk. Och vem vågar kasta sten på dem härför?! För barnens bästa uppoffra älskande föräldrar även det dyrbaraste. Denna gång sitt genom sekler under trälldom, hugg och slag bevarade fädersspråk. Följderna visade sig snart och ligga nu i dagens ljus — av barnabarnen förstå många ej mer svenska. Detta var alltså skolans verk.

Även kyrkan, prästerna, gjorde sitt till svenskhetens förfång. De svenska gudstjänsterna upphörde, likaså den svenska konfirmationsundervisningen. Sedan ett 30-tal år har den svenska förkunnelsen förstumrats i socknens kyrka. Med säkra steg gick man slutet till mötes. Dock, den rykande vecken hade ännu ej slocknat. Korkisborna hade kommit underfund med, att svenskan ändå hade något värde. Efter mycket krångel och bråk fingo de tillåtelse öppna en privat folkskola i byn med svenska som undervisningsspråk, år 1909. Skolan inrättades i bondgård. Först 1912 blev det egna skolhuset färdigt. Svenska Odlingens Vänner aflönade läraren och bidrog med 300 rubel till skolhusbyggningen.

Av ovanstående framgår tydligt, att det vore stor orättvisa att försumma de stackars korkis- och vichterpalssvenskarna. De ha icke blott rätt att leva. De måste av svenskhetens ivrare och förkämpar även uppmuntras därtill. Den månghundraåriga förtvivlade kampen för det egna svenska språket ger dem full rätt att göra anspråk på undsättning åtminstone nu i elfte stund. Det vore synd att låta dem duka under.

N. B.

J. PUHK & POJAD

TALLINN (Reval)

Ångkvarn
Spannmålshandel
Partilager för kolonialvaror
Automobilagenturer
Automobilverkstäder

Huvudkontor och fabriker: Rannavärav 21.

Kontor i: Tartu, Narva, Pernau, Vil-
jandi, Valk, Petschor, Rakvere,
Taps, Nömme, Türi, Vöhma, Abja.

Svenska Odlingens Vänner

och

„KUSTBON“

Kansli och redaktion:

Riddaregatan 3, REVAL

Est
A-2800
1931 30859

OSCAR STUDE

Reval

Speditionsaffär,

grund. 1882.

Officiell järnvägsspedition

Lager-, inkasso-, försäkrings-, ång-
båts-agenturer.

Egna bogserbåtar, bilar & magasin
med stickspår.

Filialer: **Pernau**, Heiligengeiststr. 8.

Dorpat, Johannisstr. 24.

Valk, Maleva 1.

Narva, Jaama 6.

Fellin, Lossi 8

Verro, Jüri 13-B.

Oberpahlen, Lossi 15.

Telegrammadress
för samtliga platser:

„Studeos“